

"TIJD-SCHRIFT" van de Historische Vereniging Vlaardingen

Redactie: J.M. den Draak en P.J. Westerdijk

Corr. adres: Hofsingel 26, Vlaardingen, tel. 010-34 11 69

nummer 15

mei 1974

Contributie: f 10,-- per jaar, contr. voor elk volgend lid uit een gezin en voor jeugdleden ij 5,--.

Postgiro 75 09 78 t.n.v. Penningm. Hist. Veren. Vlaardingen

IN DIT NUMMER:

.Convocatie en agenda Algemene Ledenvergadering op 6 mei 1974

.Financiële overzicht en jaarverslagen 1972-1973 van de secretaresse

.Erratum op de Bibliografie A. Bijl Mz.

.Ledenwerfactie

.Artikelen: J.H.S.M. de Beer: "een rederij in de vorige eeuw!"

Dr. J.P. van der Voort: "VISDOC en de informatieve dienstverlening door het Visserijmuseum".

P.J. Westerdijk: "Bijdrage tot de geschiedenis van de voormalige ridderhofstad HOLY onder Vlaardingen; De relatie: ridderhofstad HOLY, hoge heerlijkheid ALBRANDSWAARD EN KIJVELANDEN en ridderhofstad STEENHUIZEN; ontstaan na de aankoop van dit laatste goed door Pieter de Heere in 1808, geplaatst in de kontekst van die tijd.

.Inlegvel enquête openingstijden 's avonds, zaterdag enz. Visserijmuseum.

Het bestuur van de Historische Vereniging Vlaardingen nodigt de leden uit tot het bijwonen van de

ALGEMENE LEDENVERGADERING, te houden op
maandagavond 6 mei 1974, 8 uur, in de
bovenzaal van Triangel, Fransenstraat.

AGENDA:

1. opening door de voorzitter

2. eventueel binnengekomen stukken

3. vaststelling verslagen penningmeester en secretaresse (zie elders in dit nummer)

4. bestuursverkiezing.

Reglementair aftredend zijn de heren J.M. den Draak en P.J. Westerdijk (beiden herkiesbaar), terwijl nog voorzien moet worden in de vacature W. Brouwer. Het bestuur stelt hiervoor kandidaat de heer A. Pontier.

Bij herverkiezing van J.M. den Draak stelt het bestuur hem wederom kandidaat voor het voorzitterschap, dat de heer Den Draak bereid is waar te nemen tot november 1974.

Voor elk der vacatures kunnen tot voor de vergadering tegen-candidaten worden voorgesteld.

5. mededelingen van het bestuur

6. rondvraag

7. causerie door de heer Th. J. POELSTRA over 100 JAAR NIEUWE VLAARDINGSE COURANT, de plaatselijke pers in de Vlaardingse samenleving.

PAUZE

(in de pauze is er gelegenheid kennis te nemen van het door de heer Poelstra meegebrachte archiefmateriaal).

8. discussie en nabespreking

9. sluiting.

FINANCIEEL OVERZICHT OVER HET VERENIGINGSJAAR 1973

Ontvangsten:

1 Saldo boekjaar 1972		f	188,89
2 Contributie 1973	126 gewone leden à f 10,--	f	1.260,--
	59 gecomb. leden à f 25,--	-	1.475,--
	6 huisgen./jeugd. f 5,--	-	30,--
			<u>2.765,--</u>
3 Gemeentelijke subsidie Culturele doeleiden		-	800,--
4 Bijzondere eenmalige inkomsten:			
a. subsidie Stichting Vlaardingen 1973	f 7.400,--		
b. verkoop Speciaalnummer Tijd-Schrift	- 697,50		
c. netto resultaat Comm. Hist. Costuums	- 620,--		
d. diversen (w.o. dotatie ad f 175,--)	- 223,75		
		-	<u>8.941,25</u>
		f	12.695,14
tekort 1973		-	994,47
		f	<u>13.689,61</u>

Uitgaven:

1 Contib. afdracht 1973 aan Hist. Veren. Zuid-Holland	59 x f 15,--	f	885,--
2 Twee Algemene ledenvergaderingen		-	97,--
3 Vier lezingen in het kader "Vlaardingen 700"		-	847,15
4 Eén nummer Tijd-Schrift 1972 plus het Speciaalnummer Tijd-Schrift t.g.v. Vlaardingen 700		-	2.897,34
5 Kosten verbonden aan uitreiking Restauratiepenning aan particuliere eigenaren van panden in Vlaardingen		-	551,07
6 Kosten secretariaat en ledenadministratie		-	234,86
7 Porti		-	219,55
8 Diversen (w.o. lidmaatschap Bond Heenschut)		-	123,20
9 Bijzondere eenmalige kosten:			
a. tentoonstelling Vlaardingen Getijden	f 5.000,--		
b. exploitatietekort tentoonst. Vlaardinger Getijden	- 624,59		
c. kosten lezingen-cyclus in samenwerking met Helinium n.a.v. archeologisch-historische tent.	- 2.209,85		
		-	<u>7.834,44</u>
		f	<u>13.689,61</u>

ERRATUM BIBLIOGRAFIE A. BIJL Mz.

J. de Lig, penningmeester

In Tijd-Schrift nr 13, december 1972, vinden we op blz. 23 o.a. het "Register op enkele onderwerpen en verwijzingen", behorend bij de "Lijst der geschriften en in druk verschenen illustraties van A. Bijl Mz."

Door een samenloop van omstandigheden is een voor-ontwerp voor het definitieve register afgedrukt, waardoor er geen bevredigende overeenstemming is tussen de lijst en het register.

Teneinde dit hinderlijke abuis weg te werken treft u hierbij de juiste versie van bl. 23 aan. Door de nietjes tijdelijk te verwijderen kunt u de goede blz. 23 (in dit nummer het laatste blad) ter plaatse invoegen in nr. 13

LEDENWERFACTIE

Wie de verslagen over 1973 doorleest mag constateren dat het een druk verenigingsjaar is geweest. Het bestuur is vrijwel wekelijks in touw geweest. De Vereniging heeft zich op tal van plaatsen aan de burgerij gepresenteerd. We hebben alles "om niet" gedaan in de overtuiging een goede zaak te dienen. Velen, zeer velen zijn met ons werk geconfronteerd geweest, alleen.....tijd om daaruit leden te werven is er niet geweest. Toch is dat noodzakelijk en het moet nu gebeuren. Werk er aan mee, náák eens een paar nieuwe leden. U ontmoet dagelijks geschikte kandidaten.. Werk met het beschikbare materiaal, dat u hierbij ontvangt. U kunt nieuwe leden toezeggen dat zij het interessante boekwerk "Vlaardingen, zeven auteurs over facetten van zeven eeuwen stad" gratis thuiskrijgen.

Succes!

I. Lezingen en vergaderingen.

10 jan. 1972.

Leden-hobby-avond in Excelsior onder het motto: "Kijken naar het jongste verleden". Bezoekers + 60 leden.

23 febr. 1972.

Eerste enquête volkskundig onderzoek door de heer J. Anderson. In totaal zijn er 4 onderzoeken geweest, 42 reacties. Aan de verwerking daarvan heeft onze historische adviseur de heer A. Bijl Hzn. een niet geringe bijdrage geleverd.

15 maart 1972.

Bezoek Gemeente Archief, + 20 leden.

15 april 1972.

Excursie naar Maassluis, 28 deelnemers.

8 mei 1972.

Ledenvergadering in Triangel; bestuursverkiezing: de heer W. Brouwer en mej. I. Vellekoop herkozen. In de vacature van de heer P. Chr. v.d. Hoeven stelt het bestuur de heer Joh. de Ligt kandidaat.

De heer G. Walstra houdt een lezing over de geschiedenis van "Hollandia".

De leden C. B. de Jong, T. van Os, J. K. Pluimgraaf en H. P. Zuidgeest komen gereed met hun verzamelde gegevens over de Vlaardingse visserij anno 1912, welk werk ter vergadering aanwezig is.

Onder de titel: "Het leven van alledag in vroeger eeuwen" organiseerde onze Vereniging een cyclus van 5 lezingen als een ouverture op de V-7-feesten in 1974. De eerste lezing werd gehouden in het Holy-ziekenhuis op

13 nov. 1972,

door de heer Dr. A. E. Leuftink over de "Medische verzorging op zee en aan de wal"; + 60 bezoekers waren aanwezig.

18 jan. 1973.

Ledenvergadering in Triangel; bestuursverkiezing: herkozen worden de heren J. Anderson, G. Geluk, J. P. van de Voort. Mevr. H. A. Bleeker-van Styrum stelt zich niet meer beschikbaar. In de ontstane vacature wordt Mevr. E. Stolk-Timmermans gekozen. Jaarverslagen zullen op de volgende jaarvergadering aan de orde komen.

De lezing wordt verzorgd door de heer T. J. Poelstra (gemeente-archivaris) en gaat over "De Vlaardingers omstreeks 1273", + 100 bezoekers.

12 febr. 1973.

Lezing, gehouden in het Visserij Museum, door de heer Ir. E. Meischke over "Het woonhuis in vroeger tijd"; + 80 bezoekers.

6 maart 1973.

Lezing, gehouden in de aula van Unilever Research Lab. door Prof. Dr. L. Burema over "Eten en drinken in vroeger eeuwen", + 100 bezoekers.

3 April 1973.

Historische modeshow met toelichting van Mevr. E. F. Canters Cremer-van der Does, gehouden in Triangel, + 250 bezoekers.

7 mei 1973.

Uitreiking restauratiepenning in Triangel; + 60 bezoekers, waaronder de vrouw van de burgemeester, enkele wethouders en raadsleden.

12 mei 1973.

Introductie "Historische wandeling en puzzletocht", + 25 bezoekers.

10 aug. 1973.

Opening in de Burgerzaal van de Archeologisch/Historische tentoonstelling "Vlaardinger Getijden", en het ten doop houden van het boekwerk "Van Steurvisser tot Stedeling". De opening verrichtte de heer Mr. H. van Riel, + 150 bezoekers. "Van Steurvisser tot Stedeling" is een uitgave van de stichting Plenio, ter gelegenheid van het derde lustrum van de Archeologische Werkgroep "Helinium".

Ter gelegenheid van de archeologisch-historische tentoonstelling "Vlaardinger Getijden" werd een lezingencyclus georganiseerd:

31 aug. 1973.

Lezing door de heer Ir. B. P. Hageman, onderwerp: "Geologie van westelijk Nederland", in gebouw Triangel, + 50 bezoekers.

7 sept. 1973.

De heer Prof.Dr.W.Glasbergen hield een lezing over "Vlaardingen en de Vlaardingen Cultuur". In gebouw Triangel, + 75 bezoekers.

14 sept. 1973.

In het Visserij Museum hield de heer Drs. J.F. van Regteren Altena een lezing over "De IJzertijdbewoning", + 50 bezoekers.

21 sept. 1973.

De heer dr.J.K.Haalebos hield een lezing over "De Romeinse tijd", in gebouw Triangel, + 60 bezoekers.

28 sept. 1973.

De laatste van de serie lezingen hield (ook weer in gebouw Triangel) de heer C.Hoek over "Sporen uit de Middeleeuwen te Vlaardingen", + 50 bezoekers.

29 okt. 1973.

Ledenvergadering in Triangel, waarop bedanken als lid van het bestuur: mej.I. Vellekoop en de heren dr.J.P.v.d.Voort en W.Brouwer.

Nieuw gekozen bestuursleden zijn de heren H.A.Struys en J.Weerheim. De dialezing werd gehouden door de heer H.A.Struys over "Kastelen in Nederland", + 40 leden.

10 dec. 1973.

Filmavond in het Visserij Museum, + 80 leden.

II. Wel en wee van "Tijd-Schrift".

Er zijn in 1972 4 tijdschriften uitgekomen, waarvoor voldoende kopij aanwezig was. In 1973 is alleen 1 feestnummer uitgegeven, een extra dikke aflevering ter gelegenheid van Vlaardingen-700 jaar stad, onder de titel: "Vlaardingen, zeven auteurs over facetten van zeven eeuwen stad".

III. Werkgroepen.

De aanzet tot een werkgroep "Historische Kleding" (in samenwerking met het UVV) werd gemaakt door mevr.H.A.Bleeker-van Styrum. De activiteiten zijn een groot succes geworden.

De werkgroep "Museale voorwerpen" werd behartigd door mej.I.Vellekoop.

De fotowerkgroep heeft dit jaar niet kunnen werken, door drukke werkzaamheden van de heer W.Brouwer. Overigens is het werk welhaast voltooid.

Werkgroep "Bibliografie": de heer dr.J.P.v.d.Voort hoopt over enige tijd stappen te ondernemen voor uitgave van de bibliografie van Vlaardingen.

De heer J.Anderson en de heer P.J.Westerdijk hebben samen een "Historische wandeling en puzzeltocht" uitgezet en op papier gebracht. De wandeling werd de VVV aangeboden, die velen ermee heeft kunnen activeren.

Commissie restauratiepenning: In deze commissie hebben de heren J.H.den Draak, G.Geluk en B.Goudriaan zitting. Zij hebben het bestuur van HVV 8 personen aangewezen die naar haar oordeel in aanmerking komen voor de penning, onder het motto: "Particuliere personen die voor eigen rekening oude panden of gevels hebben gerestaureerd in harmonie met de omgeving". De HVV-onderscheiding kwam in handen van de heren I.Willense (Westhavenplaats 6), A.van der Windt (Westhavenkade 10), Ir.A.L.Backer (Hoogstraat 226), P.van den Berg (Waalstraat 64 en 66), A. van der Lugt (Emmastraat 61), W.de Wilt (Korte Dijk 108), F.C.A. Hazenberg (Hoogstraat 13) en H.A.Post (Rijkstraat 2).

IV. Het bestuur.

Dit heeft in 1972 9 x vergaderd en in 1973 6 x. Het dagelijks bestuur vergaderde bovendien vier maal met de werkgroep archeologisch-historische tentoonstelling Vlaardingen 1973 (zie ook: Diverse Activiteiten).

Afgevaardigde voor 1972 in de commissie "Stadsverfraaiing" is de heer G.Geluk. De heer W.Brouwer had zitting in de sectie "Algemene Vorming". Beide commissies zijn onderdelen van de "Culturele Raad van Vlaardingen".

In 1973 "Stadsverfraaiing" de heer G.Geluk, en in de sectie "Algemene Vorming" is na uittreden van de heer W.Brouwer als bestuurslid mevr.E.Stolk-Timmermans lid van deze sectie geworden.

De heer J.H.den Draak heeft zijn functie als voorzitter ter beschikking gesteld met ingang van september 1974. Hij blijft wel bestuurslid.

V. Diverse activiteiten.

In februari 1973 was onze vereniging mede-initiatiefneemster tot de uitgifte van de Herdenkingszegels Vlaardingen 700 jaar stad, die op 19 mei verschenen onder auspiciën van de Stichting Vlaardingen 1973.

De Lionsclub, afdeling Vlaardingen, deed een beroep op onze medewerking bij de voorbereiding van de tentoonstelling over de Markt, "Beleef hoe het was, kijk hoe het werd, pieker mee hoe het weer kan worden". Ons bestuur werd vertegenwoordigd door de heren Den Draak en De Ligt.

In het bijzonder deze laatste heeft een belangrijk aandeel gehad in de voorbereidingswerkzaamheden door het produceren van een reconstructie-tekening van het aanzien van de Markt aan het begin van deze eeuw. De tentoonstelling die de Lionsclub aan de hand van het verzamelde materiaal en aangedragen ideeën kon inrichten in het pand Markt 43 van 4 juli t/m 4 augustus 1973 bleek een zeer aantrekkelijke te zijn.

Met het Gemeentebestuur werd van gedachten gewisseld over de vraag of de Markt in zijn geheel tot beschermd stadsgezicht kon worden verklaard. Dit bleek niet mogelijk, maar wel werd de toezegging verkregen van een zorgvuldig beleid, gericht op het in zo goed mogelijke staat houden en waar mogelijk herstellen van de Markt en Hoogstraat.

Eerder werd positief advies uitgebracht betreffende het op de Monumentenlijst plaatsen van de (gerestaureerde) Lijnbaan en bijbehorend voormalig kantoor-gebouw.

De grote tentoonstelling "Vlaardinger Getijden" van 11 augustus t/m 8 september in Het Redershuis heeft veel inspanning gevergd. Deze archeologisch-historische tentoonstelling werd georganiseerd door onze Vereniging in samenwerking met de Archeologische Werkgroep Helinium, de Oudheidkundige Verzameling Vlaardingen, het Gemeente-Archief Vlaardingen, met bijdragen uit verscheidene particuliere verzamelingen en met financiële steun van de Stichting Vlaardingen 1973.

Veel leden (van beide verenigingen) hebben bij de feitelijke inrichting meegewerkt, doch in het bijzonder mag hier het aandeel vermeld worden van de Gemeentearchivaris Th.J. Poelstra (verantwoordelijk voor de historische inhoud van de tentoonstelling), de Archeologisch adviseur van de Gemeente, de heer C. Wind (verantwoordelijk voor de archeologische inhoud van de tentoonstelling en organisator van de daarop volgende archeologische lezingencyclus), ons lid J.J. Koedood, die de "lay-out" verzorgde en dr. J.P. van de Voort, die tekende voor het (vele) organisatorische werk.

Helaas heeft de tentoonstelling niet het aantal bezoekers getrokken (het totaal beliep 1120 personen) dat er van verwacht mocht worden.

Een deel van de tentoonstelling was vervolgens te zien op de manifestatie "Vlaardingen Present" (13 sept. t/m 22 sept.), waar het deel uitmaakte van de inzending van de Gemeente Vlaardingen.

VI. De "Ledenprent".

De ledenprent van 1972 was een reproductie van een in het Gemeentearchief aanwezige pentekening uit de 18e eeuw, voorstellende een driemastharingbuis. Sinds 1972 wordt geen ledenprent meer uitgegeven.

VII. Ledenbestand.

begin 1972: 196 leden, eind 1972: 201 leden.

begin 1973: 198 leden, eind 1973: 182 leden.

E. Stolk-Timmermans,
secretaresse.

naschrift:

Vermeld dient te worden dat de "historische kijkdozen" die tijdens de festiviteiten op het Liesveld veel "bekijks" hadden, eveneens een initiatief van onze vereniging was. De ontwerpen waren van J. Stigter, de uitvoering van G. Bot, de subsidie kwam van de Stichting Vlaardingen 1973.

Gedurende het grootste deel van de Franse overheersing lag de haringvisserij in Vlaardingen praktisch stil. Toen Napoleon was verslagen, konden onze stadgenoten weer hun oude ambacht opnemen en het gevolg was dat op Duisjesdag 1814 reeds 76 schepen naar de vangstgebieden vertrokken. Het tijdperk met de leuze "Vrijheid, gelijkheid, broederschap" had in het gehele land en ook in onze stad niets dan narigheid en een grote malaise teweeg gebracht. Het is dus niet verwonderlijk dat bij de bevolking een sterk verlangen naar de goede oude tijd leefde: terug naar de situatie van vóór de revolutie.

Dit gold ook voor de haringvisserij, die om op het vroegere peil teruggebracht te worden, door de overheid beschermd en gestimuleerd moest worden, zo dacht men. De haringvangst werd dan ook heel gauw "beschermd" door vergaande reglementering en overheidsbemoeiing, die een sterk protectionistisch karakter hadden. In ere werd hersteld het verkrijgen van een premie van vijfhonderd gulden per teelt voor elke haringbuis; in 1825 werd deze premie zelfs verhoogd tot fl. 750,--. Er kwam een algeheel verbod op de invoer van haring uit het buitenland en ook mochten Nederlandse vissers niet onder vreemde vlag varen.

In 1818 kwam er een kaalkmonopolie voor de haringvisserij met buizen; de kustvisserij, zoals die in Scheveningen wel werd beoefend, mocht slechts steurharing voor de boldkingrokerijen aanvoeren. Tevens werd bepaald dat geen haringbuis vóór 15 juli naar huis mocht zeilen en men was verplicht om op zee de vangst over te geven aan de jagers van de Haringjagerij-vereniging.

In 1829 werd te Vlaardingen de "Vereeniging der Zoutharingreederijen" opgericht, die de prijzen voor de haring dagelijks vaststelde. Alle reders waren eigenlijk wel gedwongen zich aan te sluiten bij deze organisatie, omdat ze anders geen rederingspremie kregen.

Het moet gezegd worden dat de koning en zijn regering zich door al deze maatregelen inderdaad enorm inspanden om de haringvisserij en de handel in vis te bevorderen, maar zij deden dit op dezelfde wijze als in de achttiende eeuw door middel van het protectionisme. Maar de tijden waren veranderd: Onze visserij kwam tegenover een sterke concurrentie van andere Europese landen te staan. De onzelfstandige haringvisserij werd beschermd en vertroeteld, maar men vergat de patiënt op eigen benen te leren staan. De verpleging was liefderijk, de kuur verkeerd.

Dit ging men in 1857 inzien: door een nieuwe wet kon de haringvisserij zich nu zonder belemmeringen gaan ontwikkelen. Tien jaar later werd de logger en de veel lichtere katoenen netten ingevoerd, wat ook een grote verbetering voor de visvangst betekende.

Hoe kon een rederij nu onder deze omstandigheden functioneren? Was de overheidssteun nodig om een rederij rendabel te houden?

Laten we daarvoor de geschiedenis van de "Reederij De Hoop" op de voet volgen.

Op 22 juni 1825 deponeren Willem van Warmelo en Klaas Betz bij notaris Pieter Verkade het reglement van hun "Reederij De Hoop". Om een rederij te beginnen noemen zij als motieven de verhoogde regeringspremie, de goede prijs voor de haring in het afgelopen seizoen, het huren en uitrusten van schepen dat aanmerkelijk goedkoper is geworden en het feit dat de visserij elke malaise weer te boven is gekomen (dus waarom nu ook niet?). In een tijd dat andere particulieren huiverig zijn om zo'n onderneming op poten te zetten, zien zij ook duidelijk een sociale taak voor zich weggelegd, namelijk om de duizenden in de visserij en aanverwante bedrijfstakken werkzame Vlaardingers aan het werk te houden. Een werkverschaffingsproject in Vlaardingen op particulier initiatief!

Wie waren deze twee optimisten of idealisten?

Willem van Warmelo was een predikantszoon uit Wijhe (Overijssel) en begon in 1811 in Vlaardingen zijn loopbaan als notarisklerk en volgde later zijn schoonvader, Jan de Willigen, op als kantonrechter. Deze Jan de Willigen had een rederijfirma samen met Johan George Betz. Deze laatste was in 1792 uit de baronie van Breda naar Vlaardingen gekomen, waar hij reder en van 1824 tot zijn overlijden in 1833 wethouder was. Zijn zoon, Klaas Betz, was gehuwd met een nicht van Willem van Warmelo.

Nu terug naar het reglement. De beide initiatiefnemers worden benoemd tot directeuren van de maatschappij en zij proberen de aandelen van fl. 500,-- bij gelijkgestemde mensen geplaatst te krijgen. De vier commissarissen zijn: notaris Pieter Verkade, kantonrechter Jan de Willigen (respectievelijk de vroegere werkgever en de schoonvader van Willem van Warmelo), de latere burgemeester Hendrik Pieter van der Drift en de zeilmaker Alewijn Maan Voogd.

Het doel van de rederij wordt in artikel 1 van het reglement omschreven: "de haring- en uitrusting van zoovele schepen, als het fonds veroorlooft, ter haring-, IJslandsche winter - en voorjaar-kabbeljaauwvisserijen...". Omdat tevens het doel van de maatschappij is de plaatselijke nijverheid te stimuleren, wordt in het reglement ook gezet dat de uitrusting van de schepen zoveel mogelijk door Vlaardingers moet worden geleverd. De maatschappij wordt aangegaan voor een periode van drie jaar. 1)

In het oprichtingsjaar worden 36 aandelen geplaatst. In 1828 is dit aantal ruim verdubbeld en beschikt de rederij over een aandelenkapitaal van fl. 30.500,-- . Tevens wordt dan besloten de maatschappij nog zes jaar voort te zetten. 2)

Meteen in 1825 wordt begonnen met het huren van vijf hoekerschepen. 3)

Al spoedig blijkt dat men het doel van de maatschappij, het huren en uitrusten van schepen, niet zo strak neemt als het in het reglement geformuleerd staat. Er wordt ook overgegaan tot het aankopen en laten bouwen van schepen. Het eerste teken hiervan zien we al in een akte uit 1826, waarbij Klaas Betz als directeur van de "Rederij De Hoop" voor fl. 1.850,-- het hoekerschip "De Jonge Alida" koopt uit de boedel van wijlen Jan Dorsman de Willigen. 4)

In 1829 krijgt de maatschappij een aanbod om nieuwe schepen te bouwen. (Bedoeld zal wel zijn dat scheepmakers zonder voldoende emplooi om bouwopdrachten smeekten.) A. Hoogendijk Jz. vermeldt inderdaad in zijn boek De Grootvisserij op de Noordzee dat de rederij De Hoop op de werf "'s Lands Welvaren" drie hoekers laat bouwen.

Om dit te kunnen financieren wordt het aandelenkapitaal gebracht op vijfenzeventigduizend gulden. Het nu geïnvesteerde kapitaal komt voornamelijk van hoger hand: "Zijne Majesteit den Koning (= Willem I) voor tien aandeelen, de Nederlandsche Handelmaatschappij voor veertig aandeelen, het Fonds der Nationale Nijverheid voor vijftig aandeelen". Dit betekent dat de koning en zijn kring $2/3$ van de aandelen in handen heeft. Hier komt duidelijk tot uitdrukking hoezeer er Willem I inderdaad alles aan gelegen was om de haringvisserij en -handel te steunen. Hij geeft zelfs geldelijke hulp: een financiële injectie om de economie in Vlaardingen op een hoger peil te brengen. Dit is te vergelijken met de Amerikaanse Marshall-hulp aan Europa na 1945 of de tegenwoordige regeringssteun ter stimulering van de werkgelegenheid in Groningen en Limburg.

Het nieuwe reglement van 1829 geeft ons ook een beeld van de verdere deelneming in de maatschappij. De beide directeuren hebben samen dertien aandelen; de rest is per één of twee stuks ondergebracht bij mensen uit Amsterdam, Oudewater, Rotterdam en natuurlijk Vlaardingen. 5)

Als in 1835 directeur Klaas Betz overlijdt, blijkt hij maar één aandeel in de rederij De Hoop te bezitten, terwijl hij voor fl. 61.104,-- aandelen in de fa. Betz en de Willigen heeft. 6)

Kon de rederij in de eerste jaren nog quitte spelen, na 1829 wordt er niets dan verlies geleden. Het verloop van het aandelenkapitaal, waarop winst en verlies werden afgeschreven, geeft de hierbij afgedrukte grafiek weer.

In 1834 wordt het aandelenkapitaal tot fl. 31.500,-- teruggebracht. Drie jaar later is het kapitaal tot op 30% teruggelopen en de aandeelhouders tasten nogmaals in hun buidel om driehonderdvijftig gulden per aandeel bij te passen, waardoor het kapitaal weer op de oude hoogte wordt teruggebracht. Ook nu in 1837 dragen de koning en zijn landelijke fondsen hun steentje bij. 7)

Hoogst merkwaardig is het dat men de op deze manier verkregen gelden gaat beleggen, in plaats van ermee handel te drijven. Zo koopt de rederij voor twintig-

duizend gulden aandelen van de Nederlandsche Handelmaatschappij en steunt daarmee zijn eigen geldschiet. Na vijf jaar reeds is het noodzakelijk deze beleggingen weer ten gelde te maken om de geleden verliezen te compenseren. 3)

Hoewel de rederij langzaam achteruit sukkelde, wil men toch niet overgaan tot opheffing, omdat dit voor Vlaardingen een verlies aan arbeidsplaatsen zou betekenen. Men blijft telkens weer met een zeker optimisme doorgaan. De reden "dat eene voortzetting slechts met het nog overgebleven fonds van weinig belang wordt geoordeeld" gaf in 1837 aanleiding tot aanvulling van het aandelenkapitaal. Dit wordt elf jaar later weer verminderd, omdat "de ontbinding in deze oogenblikken niet als met veel verlies zoude kunnen geschieden en daar en boven voor onze plaats zeer naadeelig zoude zijn". 8) Voor de aandeelhouders was het verlies inderdaad aanzienlijk. Een jaar daarvoor had directeur Willen van Warmelo bij een openbare veiling voor precies een tientje een aandeel van zijn maatschappij gekocht. 9) In 1857 luidt het "om de ondernemingen op den thans bestaanden voet te blijven voortzetten, een minder kapitaal voldoende is... terwijl tot eene uitbreiding geene behoefte of genegenheid bestaat". Het aandelenkapitaal wordt gebracht op fl. 45.000,--; per aandeel wordt tweehonderd gulden afgeschreven, waarvan de helft aan de aandeelhouders wordt terugbetaald. 10)

De statutenverandering in 1858 bepaalt dat elke directeur minimaal negen aandelen moet bezitten. 11) Directeur Jan de Willigen was al vijf jaar overleden en als zijn opvolger wordt nu benoemd Johan George Betz, zoon van de oprichter. Na het overlijden van Willem van Warmelo in 1873 wordt zijn neef Jan Abrahamszoon de Willigen in zijn plaats benoemd.

Het een tot de helft teruggebracht aandelenkapitaal weet de rederij na het invoeren van de nieuwe visserijwet in 1857 toch rendabel te blijven doordraaien. Grote verliezen worden niet meer geleden, zelfs weet men soms een kleine winst te boeken.

De invoering van de logger kan de rederij niet verwerken. In 1869 en volgende jaren worden gevoelige verliezen geleden.

Dit leidt eindelijk in 1875 tot het besluit de maatschappij te liquideren. 12) De redenen om de rederij op te heffen zijn niet bekend. Een feit blijft dat door de geleden verliezen het kapitaal niet groot genoeg was om noodzakelijke vernieuwingen door te voeren. Door geldgebrek kon men zich niet aanpassen aan de nieuwste ontwikkelingen. Men kon geen nieuwe loggers laten bouwen. De grote geldschietters waren zeker in de verbeterde omstandigheden die de nieuwe tijd had gebracht, niet langer bereid voor de zoveelste keer financieel bij te springen. De beide initiatiefnemers waren reeds overleden. De particuliere deelnemers hadden meestal niet meer dan twee aandelen in de rederij en verloren bij liquidatie hoogstens zeshonderd gulden.

De overgebleven schepen en goederen worden openbaar geveild en brengen samen fl. 15.000,-- op. Twee van de drie hoekerschepen worden gekocht door de directeur van de in liquidatie zijnde maatschappij, Jan Abrahamszoon de Willigen. 13) Deze twee schepen worden gebruikt bij de start van een nieuwe rederij "De Hoop", die aangegaan wordt door de vier commissarissen van de oude maatschappij met dezelfde naam. 14)

Samenvattend kunnen we vaststellen dat de eerste rederij "De Hoop" een onrendabel bedrijf was. Door voornamelijk geld aan te trekken van de Nederlandsche Handelmaatschappij en het Fonds der Nationale Nijverheid, kon men de rederij draaiende houden. Door een uitzonderlijk hoog aandelenkapitaal kon men de verliezen opvangen. Telkens wordt benadrukt dat men de plaatselijke bevolking in de visserij en de nevenberoepen aan het werk wil houden. Een onderzoek bij andere haringrederijen zal moeten bewijzen of "De Hoop" zijn taak als werkverschaffer in Vlaardingen rechtmatig claimt.

De Vlaardingers zelf liepen met hun geringe deelname maar een klein financieel risico. Onze stadgenoten hadden uit ervaring geleerd niet op één paard te wedden. Zij staken hun geld in verschillende kleine maatschappijen, meestal familie-

bedrijfjes. Samen droegen zij dan het risico, zoals zij ook het risico van het verongelukken van schepen droegen in een gezamenlijke assurantie-maatschappij. De keerzijde van de medaille was het ontbreken van grote maatschappijen en daardoor was niemand kapitaalkrchtig genoeg om grote verliezen te leiden; ook de rederij "De Hoop" niet.

Ook was er risicospreiding door geld te steken in andere takken van nijverheid, bijv. de zouthandel, de touwindustrie, de koopvaardij.

De koopvaardij moet hierbij zeker een niet onbelangrijke rol gespeeld hebben.

Vlaardingers hadden 20 tot 30 handelsschepen in de vaart. De wisten in de koopvaardij konden verliezen in de haringvisserij opvangen.

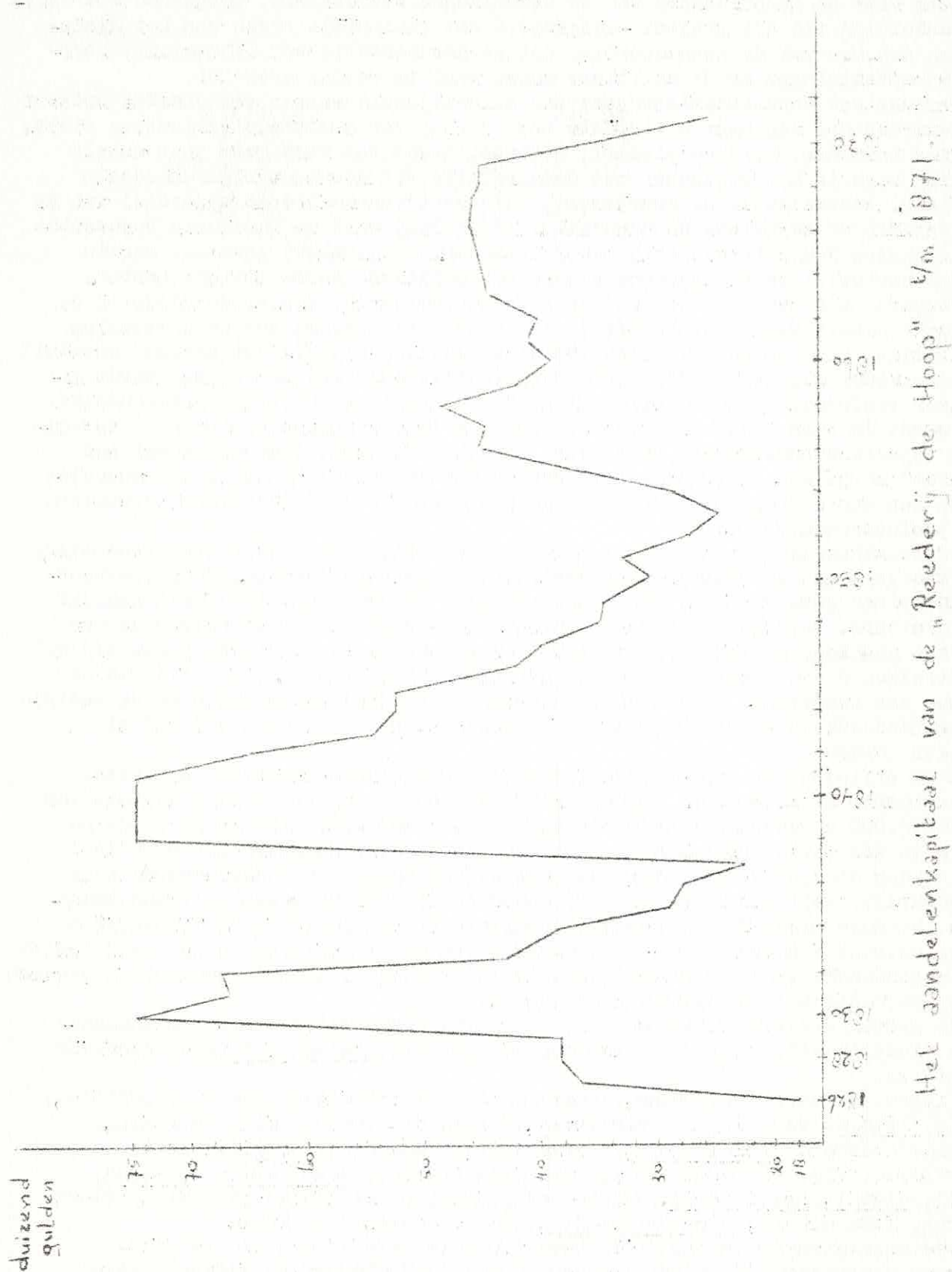
Noten:

- 1) Notariële archieven Vlaardingen (hieronder verder aangeduid met: N.a.V.), invent.no.106, akte 119.
- 2) Archief van rederij "De Hoop", 1825-1872, invent. no. 4.
- 3) N.a.V., invent. no. 106, akte 107 t/m 110.
- 4) N.a.V., invent. no. 108, akte 153 en 160.
- 5) N.a.V., invent. no. 160/1, akte 50.
- 6) N.a.V., invent. no. 115, akte 9.
- 7) Staatsblad 1834, no. 21 en Ned. Staatscourant 5 april 1834, nr. 262 (=Bibliotheek gemeentearchief Vlaardingen 7-D-122); Staatsblad 1837, no. 13.
- 8) Archief van rederij "De Hoop", 1825-1872, invent. no. 4.
- 9) N.a.V., 1847, akte 28.
- 10) N.a.V., 1857, akte 26.
- 11) N.a.V., 1858, akte 133.
- 12) Nieuwe Vlaardingsche Courant van 3 april 1875.
- 13) N.a.V., 1875, akte 32.
- 14) Reglement "Reederij De Hoop" van 1 april 1875 (= Bibliotheek gemeentearchief Vlaardingen 7-F-167).

Geraadpleegd werd o.a.:

- C.Postma, Korte geschiedenis van Vlaardingen.
- J.Hoogendijk Kzn., Ontwikkeling van Vlaardingen van 1814-1913 met statistisch overzicht.
- I.J.Brugmans, Paardenkracht en mensenmacht, Sociaal-economische geschiedenis van Nederland, 1795-1940.

J.H.S.H. DE BEER.
6-3-1974.

door dr. J. P. van de Voort.

Sedert enige tijd beschikt het Visserijmuseum te Vlaardingen over een documentatiesysteem voor de geschiedenis van de Nederlandse zeevisserij, aangeduid met "VISDOC". Aanleiding tot dit project -uitgevoerd met financiële steun van het Ministerie van C.R.M.- was de constatering, dat de documentatie van literatuur, voorwerpen en afbeeldingen in de maritieme musea veel te wensen overliet.

Een experimenteel documentatieproject zou duidelijkheid moeten verschaffen omtrent de voorwaarden die een meer efficiënte ontsluiting van maritieme collecties stelt. Als eerste onderdeel werd de visserij gekozen, omdat tot voor kort geen enkele instelling zich in het bijzonder met documentatie van zeevisserijgeschiedenis bezig hield. Bovendien is de zeevisserij het meest verwaarloosde onderdeel van de historiografie en maritieme documentatie. 1) In 1969 werd de Commissie Documentatie Nederlandse Zoutwatervisserij (voorzitter dr. R. E. J. Weber) gevormd, waarin maritieme historici en vertegenwoordigers van maritieme musea zitting hebben. VISDOC beperkt zich tot de Nederlandse zoutwatervisserij, d.w.z. de visserij op de Noordzee vanuit Nederland beoefend, op de Zeeuwse stromen tot de uitvoering van de Deltawerken, op de Zuiderzee tot de afsluiting (1932). Het systeem ontsluit zowel literatuur als collecties voorwerpen en afbeeldingen. De toegang wordt gevormd door trefwoorden, zowel alfabetisch als systematisch (U.D.C.) gerangschikt. VISDOC wordt in twee fasen uitgevoerd: eerst de literatuurdocumentatie en vervolgens de objectendocumentatie (voorwerpen en afbeeldingen). Voor elk wordt een "thesaurus" aangelegd. Thesaurus betekent "schat aan kennis", zoals een encyclopedie en een woordenboek; toegepast op de documentatie een lijst van trefwoorden of een trefwoordensysteem.

De literatuurthesaurus, waaraan drie jaar is gewerkt, bestaat uit twee gedeelten, een alfabetisch en een systematisch deel. In het eerste staan ca. 2500 trefwoorden alfabetisch gerangschikt. Een beperkt aantal daarvan (ca. 1/5) is afgedrukt in hoofdletters. Dat zijn de "descriptoren". Alleen met die trefwoorden mag de inhoud van een boek of tijdschriftartikel aangegeven worden. Daarom wordt bij alle andere trefwoorden verwezen naar de te gebruiken descriptoren. Feitelijk is de thesaurus een kunsttaal. De inhoud van boeken en artikelen enerzijds en de gestelde vragen anderzijds worden "vertaald" in descriptoren en kunnen dan met elkaar vergeleken worden.

Om snel en efficiënt te kunnen vergelijken is voor elke descriptor een "doorzichtponaskaart" 2) aangelegd. Op deze kaart kunnen de nummers worden gepost van maximaal 14.000 documenten waarin die descriptor voorkomt. Elke vraag wordt nu vertaald in een aantal descriptoren; de ponskaarten van deze descriptoren legt men op elkaar op een lichtvenster; de gaatjes (de nummers van documenten) waar licht doorvalt, vertegenwoordigen de documenten die aan de gestelde vraag beantwoorden. Op deze wijze is het mogelijk complexe vragen zoals bijv. "financiële gegevens omtrent vissersweduwen- en wezenfondsen te Vlaardingen in de tweede helft van de negentiende eeuw" onmiddellijk te beantwoorden, mits het documentatiesysteem daarover natuurlijk literatuurgegevens bevat.

Teneinde gebruikers van VISDOC een indruk te geven van wat het systeem inhoudelijk te bieden heeft, volgt hier een opsomming van de belangrijkste categorieën descriptoren:

instellingen, verenigingen, musea, godsdienst, kwantitatieve gegevens, politiek, economie, arbeid, belastingen, visaanvoer, industrie, consumptie, wetgeving, bemanning, overheid, sociale zorg, verzekering, onderwijs, handel, volkskunde, zeevaartkunde, vis, gezondheidszorg, techniek, havens, scheepsbouw, schepen, visserij, vistuig, zeevisserij, viskwekerij, interne bedrijfsorganisatie, vloot, bedrijven, financiering, visconservering, instrumenten, taalkunde.

Voor al de onderstreepte categorieën bevatten vele descriptoren zoals bijv. benamingen van vissen bij "vis", scheepstypen bij "schepen" en vistechnieken bij "vistuig". Vele onderwerpen worden gevormd door combinatie van descriptoren: "haring" en "zeevisserij" geeft haringvisserij, etc. Bovendien kunnen alle descriptoren worden gecombineerd ("gecoördineerd") met descriptoren van tijd, bijv. 17e eeuw of 19e eeuw tweede helft, en met descriptoren van plaats, zoals Zuid-Holland, Vlaardingen of Zoutkamp, etc. Door de genoemde coördinatie bij de vraagstelling is het mogelijk de in het systeem aanwezige literatuur over zeer speci-

fieke onderwerpen onmiddellijk te vinden. Verder zijn er afzonderlijke toegangen op eigennamen, die het mogelijk maken literatuurgegevens te vinden over bepaalde personen, bepaalde schepen en bepaalde instellingen en bedrijven, vooral ook van Vlaardingen, dat zo'n grote rol heeft gespeeld in de visserijhistorie.

Op dit moment zijn ruim 700 publicaties in VISDOC verwerkt. Ca. 2000 publicaties, vooral tijdschriftartikelen, liggen op verwerking te wachten, d.w.z. analyseren van de inhoud, "vertalen" in descriptoren, ponsen van de documentnummers in de doorzichtponskaarten en tenslotte het opbergen van de documentfiches in de catalogi (numeriek en alfabetisch).

Sedert november 1973 is de objectenthesaurus (voorwerpen en afbeeldingen) in voorbereiding. De objectendocumentatie zal op dezelfde wijze worden ingericht als de literatuurdocumentatie.

De trefwoorden worden verzameld op basis van de collecties van het Visserijmuseum en de visserijcollecties van andere maritieme musea.

Daarnaast worden ook encyclopedieën en woordenboeken gebruikt. De descriptoren in de objectenthesaurus zullen in belangrijke mate verschillen van die in de literatuurthesaurus: er zullen daarin minder descriptoren voorkomen die abstracte begrippen aanduiden en meer descriptoren die concrete zaken aanduiden (benamingen van voorwerpen, grondstoffen, etc.).

Een probleem bij de ontsluiting van collecties objecten is, dat in feite niet de collecties zelf toegankelijk worden gemaakt, maar de beschrijvingen van de objecten in die collecties. Zijn de objecten foutief of onvoldoende beschreven, dan zal het documentatiesysteem niet goed functioneren, want het levert slechts die informatie die er van te voren ingestopt is. De objectendocumentatie zal over ca. drie jaar operationeel zijn.

De betekenis van het VISDOC-project ligt niet alleen in de ontsluiting van literatuur, voorwerpen en afbeeldingen m.b.t. de geschiedenis van de Nederlandse zeevisserij. Er kan ook mee worden aangetoond, dat doorzichtponskaartsystemen een doelmatiger beheer van museale collecties mogelijk maken dan conventionele museumcatalogi. VISDOC tenslotte zou de eerste aanzet tot een documentatiesysteem voor de Nederlandse maritieme geschiedenis kunnen vormen.

Voor de lezers van Tijd-Schrift nog enige praktische mededelingen over de Afd. Bibliotheek en Documentatie van het Visserijmuseum: de bibliotheek is geopend voor het publiek ma t/m vr van 10.00 tot 17.00 uur en op de eerste dinsdagavond van de maand van 19.30 tot 22.30 (dan ingang Westhavenkade 54, bellen). Verder worden ook schriftelijke en telefonische vragen beantwoord. In beperkte mate wordt uitgeleend. De collecties omvatten ca. 3100 boeken en tijdschriftjaargangen, ca. 4300 afbeeldingen, vooral foto's, ruim 500 scheepsbouwtechnische tekeningen, honderden zeekaarten, etc. Tenslotte is er ook illustratiemateriaal beschikbaar, bijv. voor scripties, ten dele gratis zolang de voorraad strekt, ten dele tegen kostprijs.

Noten.

- 1) H.A.H. Doelmans Kranenburg, Visserijgeschiedenis, een verwaarloosd onderdeel van de zee-geschiedenis, in: Vaart, tijdschrift voor binnenvaart, kustvaart en visserij 1 (1961), nr. 3, blz. 32-36.
- 2) Voor doorzichtponskaarten zie: Th.P. Loosjes, Over doorzichtponskaarten, in: Bibliotheekleven 49 (1964), blz. 432-438; C.P. Pronk, Enkele niet-conventionele ontsluitingsmiddelen voor de kleine speciale bibliotheek, in: Open 4 (1972), blz. 692-696.

door P.J. Westerdijk

De relatie: ridderhofstad HOLY, hoge heerlijkheid ALBRANDSWAARD EN KIJVELANDEN en ridderhofstad STEENHUIZEN; ontstaan na aankoop van dit laatste goed door Pieter de Heere in 1808, geplaatst in de kontekst van die tijd.

I. Inleiding.

De overgang van de 18de naar de 19de eeuw is in de geschiedenis van West-Europa een zeer bewogen tijdvak. De Franse Revolutie liet niet na op welhaast alle aspecten van de maatschappij haar onuitwisbaar stempel te drukken. Dit geldt ook voor het kader waarin het onderwerp van deze bijdrage is gelegen, dus eveneens in de Bataafse Republiek, ingelijfd als die was tot 1813 bij Frankrijk.

Voor alles moet gesteld worden, dat een en ander niet van de ene dag op de andere plaatsvond.

De ridderschap had haar militaire waarde, welke oorzaak was geweest van haar bijzondere rechtspositie, verloren. Naast de groep der regenten, die feitelijk de stem der poorterij uitoefende, kwamen in de steden nieuwe klassen naar voren, die sociaal en economisch van belang werden. Aan de andere kant kwam op geestelijk gebied de z.g. Verlichting met een veranderde waardering van de standenstaat. Deze beweging had als renaissancewortels het onbeperkt zelfbeschikingsrecht van de individu en de nadruk op de zelfstandige persoonlijkheid van de mens. Op deze basis was sedert de 17de eeuw een rationalistische filosofie van de grond gekomen, die het beginsel huldigde van de absolute gelijkheid aller mensen.

De staat was zodoende een schepping van een groep van nature vrije individuen, via een maatschappelijk verdrag, een contrat social. Vandaar dat na de Bataafse Omwenteling de revolutionairen zich in termen als een maatschappelijk verdrag, waarbij het "Bataafsche Volk zig.....tot eene ondeelbaaren Staat" vormde, over de Staatsregeling van 1798 uitlieten.

Vooraf in de 18de eeuw is het gelijkheidsaksioma sterk benadrukt. De leer van vrijheid en gelijkheid van alle individuen werd tevens gemotiveerd met een beroep op het natuurrecht, dat o.a. behelsde het in beginsel vrij en gelijk zijn van alle mensen.

Trouwens op elk gebied van het hervormingsstreven wilden de 18de eeuwse revolutionairen terugkeren tot de "oorspronkelijke, natuurlijke" toestand, waarvan het geldende recht hun inziens in de loop der eeuwen was afgedwaald.

Hier te lande trachtten zij door het veelvuldig gebruik van het bijv. naamw. "Bataafsche" de, historisch onjuiste, indruk te vestigen, dat de toestand van vrijheid en gelijkheid, die zij najoegen, in onze gewesten in 't begin - en onze Vaderlandse geschiedenis ving immers aan met de Bataven - bestaan had. Men riep dus de machtige steun in van de traditie en ijverde zogenaamd voor het herstel van de "aloude" vrijheden.

Een der eerste gevolgen was, dat alles wat rook naar "feodaliteit" van die geur ontdaan moest worden. De heerlijke rechten werden in Frankrijk al direkt in de nacht van 4/5.8.1789 door de Assemblee Nationale Constituante afgeschaft. Deze heerlijke rechten werden in ons land afgeschaft bij de Staatsregeling van 1798. Wel moeten we duidelijk stellen, dat het bij de heerlijke rechten - droits seigneuriaux - ging om restanten van de oude seigneuriale macht, resten dus van het heerlijke stelsel.

We vermijden hier met opzet de omschrijving feodale rechten, -macht en -stelsel. Immers in de feodale tijd werden de feodale verhoudingen gekenmerkt door een persoonlijk (vazaliteit) en zakelijk (feodum) bestanddeel, en zowel de banden van bescherming en trouw tussen suzerain en vazal (leenheer en leenman) als de plichten, verbonden aan het beheer van een feodum, waren reeds lang verdwenen.

Overgebleven waren de persoonlijke rechten (waaronder de z.g. banalités). In de 18de eeuw was de seigneur belangrijk als grondbezitter, niet als heer,

en daarmee is de drang tot afschaffing van de heerlijke rechten te verklaren, die zich uitkristalliseerde in het besluit van 4/5.8.1789.

In gevolge art. 25 van de Algemene Beginselen der Staatsregeling van 1798 moest opgave worden gedaan van alle Tiend-, Chijns-, Nakoop-, Afstervings- en andere rechten. 1)

Naar aanleiding hiervan deed de toenmalige eigenaar van HOLY, Nicolaas Daniël de Hoest, een opgave van zijn bezittingen. 2)

Na de dood van Nicolaas Daniël de Hoest in 1801, werd de ridderhofstad HOLY in 1802 openbaar verkocht en eigenaar werd Pieter de Heere uit Dordrecht. 3) Waren de heerlijke rechten afgeschaft, de bezitter van een goed als HOLY kon zich toch nog wel tooien met de naam ervan. Sedert 1802 zien we Pieter de Heere verschijnen in de officiële stukken als Pieter de Heere van Holy, of kortweg Pieter van Holy. De letter was dus afgeschaft, doch de geest bleef nog vertoeven in de ruïnes van de feodale burcht. Na de Franse overheersing kwam men overigens op bepaalde punten terug van het ingenomen standpunt.

Na HOLY kocht Pieter de Heere in 1804 de hoge heerlijkheid ALBRANDSWAARD EN KIJVELANDEN, ook wel betiteld als vrije halsheerlijkheid, en in 1808 de ridderhofstad STEENHUIZEN.

In het onderhavige tijdvak waren Vlaardingen, als stad, en Vlaardinger-Ambacht, als hoge ambachtsheerlijkheid, bestuurlijk gescheiden, 4) en wel tot begin 1795. Toen nl. namen de Sansculotten de Republiek in bezit en op stedelijk gebied had dit tot gevolg, dat de oude vroedschap werd afgezet en een "provisionele municipaliteit" werd ingesteld, die op 2.2.1795 feestelijk geïnstalleerd werd. In een brief van 10.2.1795 was vastgelegd dat de nieuwe municipaliteit van Vlaardingen officieel beëdigd was als lid van de vergadering der "provisionele vertegenwoordiging des Hollandschen Volks". 5)

Door wijzigingen in het staatsbestuur bleef de municipaliteit na wijzigingen in de samenstelling in 1795, 1796 en 1798 slechts tot 29.11.1803 in functie, waarna een nieuw "gemeentebestuur" optrad. Op 18.11.1813 liet Vlaardingen weten door het uitsteken van de Hollandse vlag, dat de Franse episode voorbij was, en een tijdelijk stadsbestuur werd door het Voorlopig Bestuur van Holland gevormd, wat gefunctioneerd heeft tot 1824, in welk jaar het reglement voor het bestuur van de stad Vlaardingen werd vastgesteld.

Tot 1811, kort na de inlijving, bestond het bestuur van Vlaardinger-Ambacht uit 1 baljuw, 1 schout, 2 ambachtsbewaarders, 13 welgeboren mannen, 7 schepe-
nen, 8 raads- of achtermannen en 1 secretaris. Men vergaderde in de herberg "Emmaus", ook wel het Regthuis geheten, aan de Kethelweg.

De Franse centralisatievoorliefde werkte ook in onze streken door en zo werd in 1811 Vlaardinger-Ambacht, benevens Babberspolder en Zouteveen, bestuurlijk bij Vlaardingen ingedeeld; vanaf 1813 onder de maire H.L. van Linden van den Heuvel. 6) In 1817 werd dit weer ongedaan gemaakt en werd Pieter Verkade burgemeester van Vlaardinger-Ambacht. 7)

Op juridisch gebied was er een vorm 8) van samenwerking tussen stad en ambacht en vergaderden de baljuw en welgeboren mannen voor criminele zaken onder het Raadhuis van Vlaardingen.

In 1811 werd uit een gedeelte van de tegenwoordige provincie Zuid-Holland het Departement der Monden van de Maas gevormd, dat weer opgesplitst werd in 4 arrondissementen; het 2de daarvan was Rotterdam, dat weer verdeeld werd in 13 vrederegerechten, waarvan Vlaardingen het 6de was. Onder dit vrederegerecht Vlaardingen behoorden de gemeenten: Vlaardingen, Vlaardinger-Ambacht, Maaslandsluis, Maasland, Zouteveen, Babberspolder en 't eiland Rozenburg. Deze indeling bleef van kracht tot 1828.

Tenslotte nog iets aangaande de benamingen: ridderhofstad, bij HOLY en STEENHUIZEN, en hoge of vrije halsheerlijkheid bij ALBRANDSWAARD EN KIJVELANDEN.

Daartoe bepalen we ons eerst een moment bij het woord hoeve. Dit duidde oorspronkelijk aan: zoveel land als nodig was voor een boerenbedrijf, dat door een gezin

van gemiddelde grootte bewerkt kon worden en van welks opbrengst zo'n gezin kon leven. Een hoeve was dus een oppervlaktemaat. Daarna ging men reeds vroeg de term hoeve gebruiken ter aanduiding van het normale boerenbedrijf zelf, het land met het huis. De kern van de hoeve werd gevormd door het perceel, waarop het huis event. met bedrijfsgebouwen stond, de "hofstede" in letterlijke zin van het woord.

Een ridderhofstad is een riddermatig 9) goed, d.w.z. een verdedigbaar huis, "mit opgetogen bruggen, poorten en graften", 10) dat bescherming bood aan de omwonende bevolking. Dit werd soms zelfs officieel vereist. 11)

Een heerlijkheid was een gebied, waar een heer een, evenwel niet onbeperkte regeermacht, jurisdictie genoemd, uitoefende. De kern van het gezag dezer heren werd gevormd door het recht op het rechterschap met de daaraan verbonden opbrengsten van de jurisdictie, zoals boeten en bedragen die de heer ontving van ambtenaren die hij mocht aanstellen (gerechtslieden).

Hieromheen groepeerden zich gewoonlijk andere van de landsheer afgeleide rechten, b.v. tolrechten, veerrechten, visrecht, windrecht enz. 12)

Was het gerecht van het heerlijkheidsgebied alleen bevoegd in z.g. civiele, d.w.z. niet-lijfstraffelijke zaken, dan spreken we van een lage, dagelijkse of ambachtsheerlijkheid. Had de heer recht op de leiding van een vierschaar, competent in criminele zaken, dan hebben we te doen met de z.g. hoge jurisdictie en was zijn territorium een hoge heerlijkheid, welke ook wel als een vrije heerlijkheid werd aangeduid. De term vrije heerlijkheid kan echter ook in engere zin gehanteerd worden, nl. ter aanduiding van slechts die hoge heerlijkheden, welke een grote mate van zelfstandigheid bezaten of zelfs kleine landsheerlijkheden waren.

In de middeleeuwse bronnen komen de heren van zulke heerlijkheden ook eenvoudig voor als: heer van... (met de naam van de vrije heerlijkheid). Later werd het echter in vele gewesten gebruik om de heer van een hoge heerlijkheid te betitelen als: "vrijheer", zelfs als diens gebied geen bijzondere mate van zelfstandigheid genoot.

Onder de hoge jurisdictie was begrepen het opleggen van lijfstraffen, d.w.z. straffen die "aan lijf" (leven) of "aan lit" (lichaamsdeel) "gaan", en andere zware straffen. Altijd viel het berechten van halsmisdaden onder de hoge jurisdictie; de doodstraf kon dus gebezigd worden. Daarom werd een hoge heerlijkheid ook wel een halsheerlijkheid genoemd.

De benaming heerlijkheid bij de ridderhofstad HOLY geschiedde in het verleden dus kennelijk ten onrechte, waarover nog het volgende.

In oude archiefstukken wordt als omschrijving vaak "heerlijkheid ende hofstad HOLY" gebruikt. Dit verdoot op een gegeven moment de ambachtsheer van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht, Diederik van Leijden Gael. Hieruit vloeiden een tweetal processen voort, resp. 1739 door de heer van HOLY, Mr. Maerten Weveringh, tegen de gaarder der verpondingen (grondbelasting) Pieter Herckenhoek te Vlaardinger-Ambacht in verband met het voorkomen van alleen de omschrijving "hofstad HOLY" op de belastingbiljetten, en 1758 door de ambachtsheer zelve tegen de eigenaar, in dit geval eigenares, van HOLY, Anna Suzanna Weveringh 13) over de in 1756 gebruikte benaming "heerlijkheid en hofstad HOLY" bij verkoopstukken.

Uitgaande van het criterium dat aan een heerlijkheid enigerlei vorm van rechtspraak behoort, dus een lage of hoge jurisdictie uitgeoefend wordt, moet vastgesteld worden dat HOLY als zodanig niet te betitelen was als een heerlijkheid. 14). Echter het feit dat HOLY vanaf oude tijden een leenkamer voerde - de verlijen in de leenregisters gaan tot 1559 15) en dit niet verder wegens het verloren gaan van archivalia bij de grote brand van HOLY in het midden der zeventiger jaren van de zestiende eeuw - was een punt om die betiteling heerlijkheid aan te trekken en te verdedigen; een verdediging die aan de benaming heerlijkheid dus geen recht van jurisdictie vastplakte. Met andere woorden, de vrouwe van HOLY wilde zich niet de rechten toeëigenen die als zodanig de ambachtsheer van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht toekwamen, doch ze wilde het gebruik van de term heerlijkheid verdedigen door te wijzen op het feit, dat van onheuglijke tijden af allerlei publieke akten de omschrijving "heerlijkheid en hofstad" met betrekking tot HOLY te zien geven, zonder dat daar ooit bezwaar tegen gemaakt was, en dat er sprake was van een onversterfelijk erfleen.

Noten bij: Inleiding.

1. Het art. 25 luidde: "alle Tiend-, Chijns- of Thijns-, Nakoops-, Afstervings-, en Naastings Regten, van welken aard, mitsgaders alle andere Regten of Verplichtingen hoe ook genaamd, uit het Leenstelsel of Leenregt afkomstig, en die hunnen oorsprong niet hebben uit een wederzijdsche vrijwillig en wettig verdrag, worden, met alle de gevolgen van dien als strijdig met der Burgeren gelijkheid en vrijheid, voor altijd vervallen verklaard.
Het vertegenwoordigend Lichaam zal, binnen agtien Maanden, na Deszelfs eerste zitting, bepalen den voet en de wijze van afkoop van alle zoodanige regten en renten, welke als vruchten van wezenlijken eigendom kunnen beschouwd worden. Geene aanspraak van pecuniele vergoeding, uit de vernietiging van gemelde regten voortvloeiende, zal gelden, dan welke, binnen zes Maanden na de aanneming der Staatsregeling, zal zijn ingeleverd".
2. Algemeen Rijksarchief - archief van het Wetgevend College, nummer 2132, inv. nr. 433. Inhoud: "Den huijze van HOLY leenroerig van den Huijze van Wasse-naar en Zuidwijck", plus de 4 achterlenen, benevens een tiendblok genaamd het "Heer Daniëlsblok", sedert 1781 ge-allodialiseerd, gelegen onder het ambacht van Maasland.
3. Gemeente-archief Vlaardingen - archief HOLY, inv.nr.15: Stukken betr. de verkoop van goederen, behorende tot HOLY, 1610-1802.
Veiling in de herberg "De Moriaan" te Maassluis: vrijdag 9.4.1802, acte 13.4.1802 voor notaris Anth. Bax - 3 complexen voor f. 15050,00.
4. Zie voor de samenstelling en bevoegdheden van bestuurlijk en juridisch gezag: P.G.Q. Sprenger van Eijk - Geschiedenis en Merkwaardigheden der Stad Vlaardingen - Rotterdam 1832, blz. 312-314, en A.Knottenbelt - Geschiedenis van een Polder in het Hoogheemraadschap van Delfland - Vlaardingen 1920, blz. 308 en 309.
5. Oud-archief gemeente Vlaardingen, inv.nr.331.
6. C.Postma - Korte Geschiedenis van Vlaardingen - Vlaardingen 1958, blz.108: Bijlage 6 - Naamlijsten van burgemeesters van Vlaardingen 1813-1957, Vlaardinger-Ambacht 1817 - 1941 en Zouteveen 1817-1855.
7. Zie noot 6, aldaar. Sedert 1941 zijn Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht weer verenigd.
8. Behalve op kerkelijk gebied werkten Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht ook voor wat betreft rechtspleging en justitie samen, sedert de overeenkomst van 29.10.1589; aangehaald in P.G.Q.Sprenger van Eijk, noot 4, blz. 314.
9. J.Ph.De Monté ver Loren - Hoofdlijnen uit de Ontwikkeling der Rechterlijke Organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse Omwenteling - Utrecht 1967, blz. 85.
In de middeleeuwen ontstond de feodale adel en deze feodale adel werd gerekruteerd uit twee groepen: de leenmannen en de militaire dienstlieden, die geleidelijk tot één stand zijn samengegroeid. De leenmannen werden op grond van het feit dat zij als zwaar gewapende ruiter dienden, m.a.w. wegens hun bijzondere militaire waarde, als aanzienlijker beschouwd dan de te voet strijdende bevolking. Zij leidden een leven, ingericht op de ruitersdienst, m.a.w. een riddersmatige levenswijze, dat zich als herenleven onderscheidde van dat der boerenbevolking.
10. J.van de Water - Groot placaatboek, vervattende alle de placaten, ordonnantiën en edicten... der... staten 's lands van Utrecht, mitsgaders van de... burgemeesteren en vroedschap der stad Utrecht..., I Utrecht 1729, blz.276.
Toen de ridderhofsteden haar militaire betekenis en min of meer verdedigbaar karakter en uiterlijk verloren, legden de Staten van de gewesten veelal

lijsten aan van die huizen, welke als ridderhofstad golden. Dat was o.a. het geval in het sticht Utrecht, waar het bezit van een ridderhofstad een voorwaarde was voor opneming in de ridderschap, reden waarom de landsadvocaat Johan van Oldenbarnevelt een verzoek richtte tot de Staten van Utrecht om Gunterstein als ridderhofstad te erkennen. In Holland kende men deze toestand niet.

11. J. van de Water, noot 10, blz. 275.

Vgl. hiermee: W. van Iterson - Open huizen en ridderhofsteden in het Nedersticht - I, Jaarboekje "Oud - Utrecht" 1954, blz. 99 e.v.; aangehaald in J.Ph. De Monté ver Loren, noot 9, blz. 140.

12. J.Ph. De Monté ver Loren, noot 9, blz. 130 en 131.

13. Archief HOLY, noot 3, inv.nr.8.

In het bezwaarschrift van Herman van Heezel, als procureur van Diederik van Leijden Gael, ambachtheer van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht, d.d. 7.7.1757, werden 3 redenen opgegeven waarom HOLY niet als heerlijkheid gekwalificeerd mocht worden.

I. Nooit was de eigenaar van de hofstede HOLY daarmee onder de benaming van heerlijkheid, ambachtsheerlijkheid of enige andere term met gelijke strekking verleid. Daarom kan de impetrant niet naar waarheid beamen, dat er ooit een baljuw en welgeboren mannen of schout en schepenen van HOLY in rerum natura zouden zijn geweest;

a) omdat alle vorm van middelbare en lage jurisdictie over de genoemde hofstede en aanhorige landen van onheuglijke tijden gepleegd en uitgevoerd waren en nog waren bij den Geregte van Vlaardinger-Ambacht;

b) omdat alle vorm van hoge jurisdictie gepleegd wordt door de baljuw en welgeboren mannen van Vlaardingen.

II. Op de aanslagen stond altijd hofstede, zodat in de aanslagen nooit domaniale of heerlijke rechten werden aangeslagen, die er wel in hadden moeten voorkomen als HOLY een heerlijkheid was.

III. Was HOLY een heerlijkheid, dan had er gewezen moeten worden op het bestaan van Diederik van Leijden Gael, men zou dus nu krijgen een imperium in imperio.

Wel stond Van Leijden Gael toe, dat de eigenaar van de hofstede HOLY zich "Heer van HOLY" zou noemen, zonder echter van deze titel enig recht te doen uitgaan.

14. Archief HOLY, noot 3, inv.nr.7: Stukken betreffende het proces gevoerd door de heer van HOLY tegen de gaarder der verpondingen te Vlaardinger-Ambacht ter zake van de omschrijving "hofstad" of "heerlijkheid" HOLY op de belastingbiljetten, 1739. Mr. Maerten Weveringh protesteerde vanaf 1726 tegen de enkele betiteling hofstad en betaalde voorts steeds onder protest.

Archief HOLY, noot 3, inv.nr.8: Stukken betreffende het proces gevoerd ter zake van de bij de verkoop van HOLY in 1756 gebezigde omschrijving "heerlijkheid" en "hofstad", 1758, met bijlagen; zie breder noot 13.

D.C. Bakhuizen van den Brink - Bijdrage over den oorsprong en den aard der achterlenen in het graafschap Holland in: Verslagen en Mededelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde - Tweede deel, Amsterdam (C.G. van der Post) 1857, blz. 130, e.v. HOLY werd door Frans van Limborch, advocaat-fiscaal der Domeinen, sedert hij procureur-generaal over Holland en West-Friesland was, als "test case" gebezigd. Of de betiteling heerlijkheid al dan niet ten onrechte werd gebruikt "bleef aan den spijker hangen", de zaak is nooit afgesloten en in 1798 - zie noot 2 - bij de opgave van Huizen met Leenkamer komt HOLY nog steeds voor als een heerlijkheid en hofstad met achterlenen.

15. Archief HOLY, noot 3, inv.nrs. 10 t/m 13: Leenregisters, betrekking hebbende op de goederen van HOLY, 1578-1808 & z.j., met afschriften van retro-acta. 4 delen: nr. 10. 1578 - 1602; nr. 11. 1659 - 1808; nr. 12. 1674 -

z.j.; nr. 13. 1687 - 1793.

Tevens inv.nr. 14: Bijlagen der leenregisters, 1610 - 1748 & z.j.

Zie voor een vlot leesbaar overzicht: C.Hoek - Een miniatuur Leenkamer in: Ons Voorgeslacht 1959, jrg. 14, nr. 77, juli/aug., blz. 68 - 75.

II. Iets naders over het leven en werken van Pieter de Heere.

Het echtpaar Jan de Heere en Johanna Smits werd in 1768 verblijd met de geboorte van een zoon, die ze Pieter noemden.

Vooraf op grond van het testament 1) van de moeder van Pieter mogen we aannemen, dat haar huwelijk met Jan de Heere wat nakroost betreft, mogelijk vroege sterfgevallen buiten beschouwing gelaten, alleen gezegend werd met deze ene zoon. In de fragment genealogie De Heere is, na de opsomming van gegevens van bepaalde De Heeres, een mogelijke verwantschapsrelatie gekonstrueerd, welke ten doel heeft wat uitgangsmateriaal te verschaffen aan degene die zich heeft voorgenomen een betrouwbare genealogie samen te stellen van een tak van het geslacht De Heere, die uit kan monden bij Pieter de Heere van Holy; hij overleed immers zonder nakomelingen achter te laten op 6.8.1815.

Pieter werd op 27.2.1768 te Dordrecht gedoopt.

Hij schijnt een schrandere knaap geweest te zijn want op 23 jarige leeftijd reeds werd Pieter de Heere Jansz. door de Stadhouder van Holland en Zeeland, prins Willem V van Oranje verkozen tot man van de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland; akte van aanstelling 12.5.1791, gekontinueerd 29.4.1792 2).

De Hoge Vierschaar moest uit welgeborenen 3) gevormd worden omdat dit gerecht o.a. bestemd was om welgeborenen recht te doen, logisch toendertijd daar men, naar oude opvatting, slechts voor zijn gelijken van stand gedaagd kon worden.

In 1793 komt Pieter als zodanig niet meer voor, wat in verband gebracht kan worden met zijn benoeming als lid van het kollege van de "Goede Mannen van Veertigen" in zijn geboortestad Dordrecht. 4). Dit bleef hij tot aan de Franse periode die in 1795 begon, welke zijn schaduwen eind 1794 reeds vooruit begon te werpen voor Dordrecht.

Pieter de Heere behoorde met Pieter van Braam, Jacob 't Hooft, Abraham de Voogd en Matthijs van der Schoor tot de laatste groep mannen, die gekozen werd voor dit kollege; het keerde als zovele instellingen tijdens en na de Franse overheersing niet weer terug.

Aantekening verdient het feit, dat het voorrecht om als bijzitter in het gerecht te mogen optreden een van de laatste privileges is geweest, die de welgeborenen uit de middeleeuwen hebben overgehouden. De Hoge Vierschaar door een baljuw voorgezeten staat boven lagere gerechten welke voorgezeten worden door een schout. 5)

Sommige regenten, in Dordrecht en verscheidene andere steden, legden toen reeds vrijwillig hun posten neer, omdat ze de storm zagen naderen. Andere leden der regering van de stad, niet zo vurig Oranje gezind en van mening dat de toestand later zou verbeteren, bleven aan.

Op 19.1.1795 was het voor Dordrecht zover dat 200 franse ruiters de stad binnentrokken; de zittende leden van de stadsregering werden door de franse kommissaris afgezet.

Het ingang van 23.1.1795 vatte een "Provisionele Regering" de arbeid aan en een eerste taak was het organiseren van verkiezingen voor 1 baljuw, 24 raden of representanten en 7 schepenen.

De verkiezingen hadden reeds plaats op 29.1.1795 en de aldus nieuw gekozen "Provisionele Raad" van Dordrecht kon op 1.2.1795 de "Provisionele Regering" van 23.1.1795 opvolgen 6).

Deze "Provisionele Raad" bleef in werking tot 28.6.1797.

In het tweede jaar der Bataafse vrijheid roert Pieter zich op de markt voor onroerende goederen door van Jacob van Wageningen, die de honours waarnam 7) voor zijn moeder Anna Cornelia de Bruin, weduwe en erfgenaam van Jacob van Wageningen, medisch dokter te Dordrecht, te kopen een pakhuis of stalletje in

in de Schuitemakersstraat te Dordrecht 8), voor de som van 600 guldens. Onze Pieter was dus met de komst van de Fransen afgezet als lid van het kollege van de "Goede Mannen van Veertigen" en we zien hem voorlopig niet meer optreden als lid van een of ander regeringskollege.

Steun kon hij in verband met deze voorvallen in ieder geval vinden bij zijn pas verworven echtgenote, Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart, die in dezelfde straat woonde en opgegroeid was als Pieter; immers op 18.4.1797 huwde hij haar te Dordrecht, blijkens het nader te noemen testament van zijn moeder zonder huwelijksvoorwaarden.

De huwelijksinschrijving op 31.3.1797 luidde aldus: Pieter de Heere, j.(onge) m.(an) woont in de Houttuinen (dus niet meer bij zijn ouders kennelijk) met schriftelijk consent van zijn vader Jan de Heere met Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart 9), j.(onge) d.(ochter) woont in de Voorstraat bij de Vuilpoort, beiden geboren te Dordrecht, geassisteerd met haren vader Martinus Adriaan van Nievervaart; den 18 April 1797 alhier getrouwt.

Blijven we de institutionele experimenten in Dordrecht evenwel volgen, dan zien we op 28.6.1797 een "Raad der Burgerij" op 't kussen komen. Dit kollege bleef aan tot 6.1.1803 om toen te veranderen in de z.g. "Raad der stad Dordrecht en van de Merwede" 10).

Kort na de eeuwwisseling, op 7.4.1800 testeerde Pieters moeder te Dordrecht voor notaris Antonis Bax 11). De reden of aanleiding tot het maken van haar testament zal ongetwijfeld geweest zijn de dood van haar echtgenoot.

Het huis op de Voorstraat bij de Waalsche Kerk had nl. ruim een jaar daarvoor het niet meer aanwezig zijn moeten aksepteren van Pieters vader, en de muren van de aloude en eerbiedwaardige Grote Kerk van Dordrecht zagen sinds 30.1.1799 neer op het graf van Jan de Heere.

Haar zoon Pieter zou alle kleren, sieraden, gouden en zilveren voorwerpen, porcelein, juwelen, kleinodiën, boeken, schilderijen, huisraad en meubelen krijgen bij overlijden.

Van de rest van de erfenis worden nadrukkelijk uitgesloten de eventuele kinderen van Pieter en zijn vrouw benevens alle weesmeesters en weeskamers.

Tevens wordt Pieter aangewezen tot executeur testamentair en voogd over de minderjarige uitlandigen, afwezigen en toezicht behoevenden; een aanwijzing dat het geslacht de Heere vele van haar telgen in den vreemde de kost zag verdienen.

Op 19.1.1802 zien we Pieter, genoemd als koopman binnen de stad Dordrecht, wederom een aankoop doen 12).

Hij koopt van Willem van Meerkerk een heel huis en erf aan de Schuitemakersstraat voor de som van 450 guldens, kontant betaald.

Op 't einde van de maand november 1803 stierf de moeder van onze Pieter en zij werd op 1.12.1803 eveneens begraven in de Grote Kerk van Dordrecht.

De institutionele draad weer opvattend vervolgen we met het feit, dat de "Raad der stad Dordrecht en van de Merwede" bestond uit 15 leden van minimaal 25 jaar oud, en meer religieus getint was.

Op 6.1.1803 ging deze raad over in een lichaam met een iets langere naam, nl. de "Raad der burgerij der stad Dordrecht en van de Merwede", dat tot 30.1.1808 in functie bleef. In deze tijd zien we dat Pieter wederom een aankoop realiseert en wel ca. 20.4.1804, door van Thomas de Champs uit Dordrecht een tweetal tuinen gelegen in de z.g. Houttuinen en een pakhuis met bovenwoning in de Vleeschhouwersstraat te kopen, een en ander voor de som van 3500 guldens 13).

Hiermede voegde Pieter bezit direkt aan hetgeen hij al bezat, nl. zijn woning in de Houttuinen.

In deze tijd, precieser op 8.3.1807, zien we Pieter een brief richten aan de, sinds 23.6.1806, koning Lodewijk Napoleon, waarin hij via een voorstel een oplossing aan de hand doet om voor Delfland en Schieland een verbetering te bewerkstelligen m.b.t. het ontlasten van het overvloedige winterwater 13a)

Systematisch komen daarin aan bod: de gebrekkige tegenwoordige staat van waterlozing in Delf- en Schieland; het nut dat een verbetering zal hebben voor de nationale welvaart in het algemeen en de landbouw in 't bijzonder; de noodzakelijkheid het nu te doen i.p.v. als de nood aan de man is gekomen, en tenslotte

een opgave van de middelen tot verbetering en een berekening van de daarmee gemoeide kosten. Ook het milieuhygiënisch aspect werd toen aangevoerd als een pluspunt!

Het plan kwam er in grote lijnen op neer een drietal boezems van 50 morgen elk aan te leggen met hoog waterstandsniveau, welke boezems elk door een viertal windwatermolens (dit type zou goedkoper zijn dan een stoomwerktuig omdat de "brandstof" wind niets kost en altoos overvloedig aanwezig is, doch over een vergelijking van de resp. onderhoudskosten wordt niet gerept) met 2 schepraden opgemalen zouden worden.

Het plan werd afgewezen omdat de ermee gemoeide kosten van 550.000 guldens (kosten grondaankoop voor de 3 boezems totaal 85.000 glds.; 4 watermolens per boezem is totaal 12 molens voor 360.000 glds.; 1 sluis per boezem - door de Maasdijk - is 3 sluizen totaal voor 75.000 glds.; aanleg der resp. boezemkaden 30.000 glds.) en het te verwachten effect een hogere prijs waren dan die van het voorstel tot verbetering blijktens het rapport van de landmeters Salm en Van der Velden van 9.9.1801 aan Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland ingezonden!

Het regerend kollege had op het gebied der volksgezondheid omstreeks september 1807 te kampen met een soort influenza die in de stad Dordrecht heerste; 204 personen stierven er aan. 14)

Het was in diezelfde tijd, dat kort na elkander de schoonouders van Pieter het tijdelijke met het eeuwige verwisselden. Martinus Adriaans van Nievervaart overleed op 22.3.1807 in zijn geboortestad, niet lang daarna gevolgd door zijn vrouw Regina, geboren van Kessel, welke op 11.9.1807 te Dordrecht heen ging; beiden mogelijk het slachtoffer van de genoemde influenza-epidemie.

Ondertussen had de nieuwe Staatswisseling, van 1806, welke raadspensionaris, sedert 1805, Schimmelpenninck aanleiding gaf te vertrekken en koning Lodewijk Napoleon deed verschijnen, bepaald dat de "Raad der burgerij der stad Dordrecht en van de Merwede" vervangen moest worden door een "Vroedschap met burgemeester en wethouders".

De leden werden bij Koninklijk Decreet van 20.1.1808 benoemd en op 1.2.1808 geïnstalleerd. Van die vroedschap maakte o.a. Pieter de Heere van Holy, als lid van het "Wetgevend Lichaam", deel uit 15).

Pieter kon zich zo noemen daar hij in 1802 de ridderhofstad Holy in Vlaardinger-Ambacht door koop verworven had, waarover meer in het desbetreffende hoofdstukje in deze bijdrage.

Tevens was hij al eigenaar van de Hoge Heerlijkheid Albrandswaard en Kijvelanden door aankoop in 1804. Kort na zijn installering als lid van de vroedschap werd hij tevens eigenaar door koop van de ridderhofstad Steenhuizen, eveneens in Vlaardinger-Ambacht.

De "Vroedschap met burgemeester en wethouders" bleef in functie tot 5.8.1811, toen het bestuur op franse leest werd geschoeid.

Kort hiervoor, en wel op 29.3.1811, testeerde Pieter de Heere van Holy en Albrandswaard te Breda in het logement "De Prins Cardinaal" voor notaris F.A. de la Rivière 16).

Hierbij verklaarde hij tot zijn enige en universele erfgenaam zijn huisvrouw, vrouwe Johanna Gerarda Diederika van Nievervaart en in geval hij kinderen of descendenten (nakomelingen) mocht nalaten zou zij de nalatenschap met hen delen via porties zoals die in de wet vastgesteld waren.

Bij Keizerlijk Decreet van 29.6.1811 werd bepaald dat de stadsregering zou te zien geven:

1 maire (burgemeester) en 2 adjuncten (wethouders) benevens een municipale raad (gemeenteraad), bestaande uit 27 leden.

Op 5.8.1811 werd dit bestel gerealiseerd en geëffektueerd door de prefect van het departement der monden van de Maas De Stassart. Gedurende het tijdperk van Holland bij het franse keizerrijk, was Dordrecht de hoofdplaats van het arrondissement van die naam en behoorde tot het departement "Bouches de la Meuse".

P. de Heere van Holy werd lid van de "Conseil Municipal" 17). Uit hoofde van deze functie werd hij op 5.10.1811 door zijne keizerlijke hoogheid "himsel" op

diens jacht voor Dordrecht liggende ontvangen, tezamen met alle civiele en militaire autoriteiten 18).

De laatste municipale raadsvergadering werd gehouden 15.11.1813.

Napoleons ster was reeds dalende, want Oostenrijk, Engeland en Zweden sloten zich tijdens de wapenstilstand van juni-augustus 1813 aan bij de coalitie van 28.2.1813 tussen Rusland en Pruisen tegen Frankrijk.

In augustus werden de Fransen uit Silezië verdreven, nadat ze door de pruisische veldheer Blücher bij de Katzbach bij Liegnitz verslagen waren. Franse aanvallen op Berlijn, Grossbeeren en Dennewitz werden afgeslagen in september daarop volgend. Na de beslissende slag bij Leipzig op 16-19 oktober werd Napoleon gedwongen zich naar Frankrijk terug te trekken. Deze omstandigheden waren er o.a. de oorzaak van dat op 19.11.1813 een "Tussenbestuur" in Dordrecht ten tonele verscheen.

Dit "Tussenbestuur" was in eerste instantie op aanschrijving van de préfet door de sous-préfet van het arrondissement Mr. Johan Repelaer op 18.11.1813 bijeen geroepen en kwam voort uit een vergadering van notabelen, zulks dus n.a.v. de nadering der pruisische en russische legers, waardoor het franse bewind begon te wankelen; het bleef aan tot 2.1.1816 toen Pieter reeds was overleden. In eerste instantie was Pieter de Heere van Holy daar niet bij, want na het vertrek van de Fransen uit Dordrecht op 24.11.1813 werd er besloten dat het tussenbestuur nog met 5 leden zou worden uitgebreid en daartoe werd o.a. benoemd onze Pieter de Heere van Holy en wel op 25.11.1813.

Het is dan de tijd dat de benamingen van préfet en sous-préfet vervangen gaan worden door die van commissarissen-generaal en districtscommissarissen. "Koning Willem I" immers had weliswaar de keizerlijke administratieve organisatie in stand gehouden, doch nu met nederlandse ambtenaren en zo kwamen de commissarissen-generaal en districtscommissarissen de préfeten en sous-préfeten vervangen, die met het franse leger waren vertrokken 19).

Eveneens werd geïnstalleerd een 6 hoofdig "Commissie van Defensie" waarvan Pieter de Heere van Holy ook deel uit maakte. De taak van deze commissie was het nemen van maatregelen in het belang van de veiligheid der stad Dordrecht, d.m.v. het uitzetten van posten en het onderhouden tussen deze en de stad van een rentebodendienst 20).

De commissie van defensie en haar doelstelling paste zich bijna direkt aan aan de militiewet van 20.12.1813 van de nieuwbakken "Willem I", welke wet voorzag in de vorming van een landstorm voor de plaatselijke verdediging, van alle manschappen van 17 tot 50 jaar.

Dezen zouden volgens plan door pruisische officieren in hun steden en dorpen geoefend worden. Het oogmerk van de vorst was om uit deze landstorm, waar men zich vrijwillig bij kon aansluiten of door loting voor kon worden aangewezen (met de mogelijkheid tot plaatsvervangings), een leger te kunnen vormen van 16.000 man infanterie en 4.000 man artillerie om mee ten strijde te trekken teneinde de Fransen uit de Nederlanden te drukken.

Een en ander zou tevens vooruit lopen op de regeling in één van beide wetten van 27.2.1815, waarbij in beide wetten de nieuwe militaire organisatie van het zojuist via het "Verdrag der XXXVIII Artikelen van 13.2.1815" gerealiseerde koninkrijk der Nederlanden geregeld werd.

De betreffende wet voorzag in de vorming van een landstorm welke 3% van de bevolking moest omvatten. Hij werd gerekruteerd door een kommissie die werkte met de gegevens leeftijd en ongehuwde staat van de in aanmerking komende personen en de manschappen zouden hun aktieve dienst vervullen in hun steden en dorpen. In vredetijd was hun taak de orde te handhaven; in oorlogstijd de verdediging ter plaatse 21).

De terugkeer van Napoleon van Elba aktualiseerde een en ander in hoge mate.

Omstreeks deze tijd werd de z.g. "Romance" van Holy in een almanak gepubliceerd, welk merkwaardig stuk in zijn geheel te vinden is in de publikatie vermeld onder noot 9).

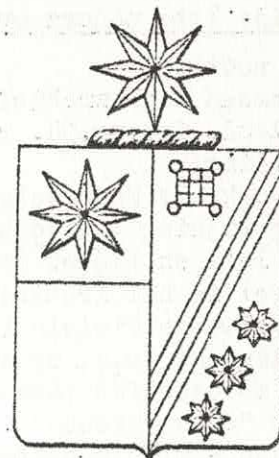
Pieter de Heere overleed op 6.8.1815 - volgens een aantekening op de achterkant van het hierboven vermelde testament van hem op 7.8.1815 - te Dordrecht en hij werd op 10.8.1815 in de Grote Kerk aldaar begraven 22).

Het wapen van Pieter de Heere komt o.a. voor in de uitgave van de wapenkaart met de volgende titel: Namen en wapenen van Heeren Schepenen en Raden der stad Dordrecht van de vroegste tijden bijeenverzameld en geteekend naar de oorspronkelijke zegelen. Alsmede van de Heeren Oudraden en Vroedschappen sedert het octrooi van 22 Juli 1652 tot den jare 1794 ingesloten. Met de daarop volgende Besturen tot den tegenwoordigen tijd door (Jhr.F.C.) de Court van Heeckelingen.

Dit werk zou uit 20 afleveringen van 6 bladen bestaan, elk blad 9 wapens en dus 1080 wapens bevatten. Bij gebrek aan deelneming is dit werk maar voor een klein gedeelte in lithografie uitgevoerd, maar werd nooit uitgegeven (zie afbeelding).

Zoals gezegd, het wapen van Pieter de Heere van Holy komt voor bij de afdeling "Burgemeesters, wethouders en vroedschappen der stad Dordrecht, geïnstalleerd 1 februari 1808", en "Maire, Adjudanten en leden van den Municipalen Raad, benoemd door den Keizer der Franschen bij besluit van 29 juni 1811" 23).

De blazoenering luidt: gedeeld. 1. effen groen en in een rood schildhoofd een gouden 8 puntige ster. 2. in rood een zilveren linkerschuinbalk, vergezeld rechts van een gouden kussen van vierkanten vorm met een gouden kwastje aan elke punt, en begeleid links van 3 gouden 8 puntige sterren. Ht. een gouden ster (8 puntig) 24).

PIETER DE HEERE VAN HOLY

Een iets afwijkende blazoenering luidt: gedeeld: 1. doorsneden: a. in ro. een g. ster(8); b. effen groen. 2. in ro. een zi. linkerschuinbalk vergezeld rechts van een vierkant g. kussen met g. kwasten, links van 3 schuinlinks gerangschikte g. sterren (8). Ht: een g. ster(8). 25)

Dat wil dus wat uitgebreider zeggen dat het wapen van de tak De Heere van Holy te Dordrecht als volgt beschreven kan worden: gedeeld: I. doorsneden: a. in rood (keel) een gouden achtpuntige ster; b. van groen (sinopel). II. in rood een zilveren linkerschuinbalk vergezeld rechts van een vierkant gouden kussen met gouden kwasten, links van drie schuinlinks gerangschikte gouden achtpuntige sterren. Helmtaken (Ht.): een gouden achtpuntige ster.

De heraldisch rechter helft van het wapen is dat van het middelburgse geslacht De Heere met de blazoenering: doorsneden: a. in ro. een g. ster (8); b: effen gr.: Ht. een g. ster (8) 26), d.w.z.: doorsneden: a. in rood (keel) een gouden achtpuntige ster; b. van groen: Helmtaken: een gouden achtpuntige ster.

J.G.D. de Heere- van Nievervaart was dus de enige en universele erfgenaam van Pieter. Zij was ca. 24.3.1773 te Dordrecht geboren als het vijfde kind van Martinus Adrianus van Nievervaart en Regina van Kessel (gehuwd 2.11.1767 te Dordrecht); want op die vierentwintigste maart werd ze gedoopt.

Reeds twee jaar later huwde ze Willem Hendrik Dreux; eerste gebod zondag 29.6.1817 en tweede gebod maandag 6.7.1817; gehuwd dus vrijdag 17.7.1817 te Dordrecht 27).

Ook het huwelijk met haar tweede levensgezel bleef kinderloos.

Bij haar dood bezat Johanna (D. vele aardse goederen, waarover ze testamentair beschikte voor notaris P.G. Dalen te Rotterdam op 27.2.1858.

Tevens is een boedelbeschrijving d.d. 22/25.11.1858 bewaard gebleven van de nalatenschap van "wijlen vrouwe Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart, eerder weduwe van den Wel Edel Geboren Heer Pieter de Heere van Holy, laatst weduwe van den Wel Edel Geboren Heer Willem Hendrik Dreux", overleden 30.10.1858 te Rotterdam aan de Leuvenhaven 28).

Uit het testament van J.G.D. Dreux-van Nievervaart kennen we tenslotte ook nog wat namen van mensen die bij haar in dienst waren: Arnoldus Huibert de Hart, wonend in Dordrecht, boekhouder; Maria Sauveur, huisbewaardster des zomers van haar huis op de Leuvenhaven; Mijntje Haddik, weduwe Huysman, wonend in Rotterdam, schoonmaakster en werkster; Jacoba Cornelia Wilhelmina de Groot, juffrouw van gezelschap; Christina Antonia Thomas, kamenier; Arij van Aneyden, wonend in Rotterdam,

(oud-) koetsier en huisknecht, en de keukenmeid, de werlmeid en de koetsier volledigheidshalve welke niet met namen genoemd worden.

Noten bij: Iets naders over het leven en werken van Pieter de Heere.

1. Zie noot 11.
2. Algemeen Rijksarchief, 's-Gravenhage (A.R.A.) Rechterlijk archief van Zuid-Holland, inv.nr.96, resp. 32, 39 en 46 vso: afschriften van akten van aanstelling.
Zie ook: De Mayorscher 1893, blz.497.
Vergelijking van de handtekeningen van Pieter de Heere in zijn testament van 1811 en Pieter de Heere Jansz. (hij tekent overigens met: Pieter de Heere) in het Archief van de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland, inv.nr. 123: Tweede Civiele rol van Mr.A.A.van Tets, baljuw van Zuid-Holland en Wioldrecht, o.a. op fol. 90 vso, 91 vso en 92 vso levert op, dat het om een en dezelfde persoon gaat.
3. Over "welgeborenen" in het algemeen: I.H.Gosses - Welgeborenen en Huislieden - Groningen/Den Haag 1926, in 't bijzonder hfst.IX enz.
4. J.L.van Dalen - Geschiedenis van Dordrecht - Dordrecht 1931-33, 2 dln., 3de boek: De Regering van Dordrecht, blz. 188 en 192.
Na het herstel van het kollege van de Goede Mannen van Veertigen door Maximiliaan en Maria in 1478 werden steeds schepenen en raden genomineerd, en dit bleef zo tot 1795. Veertigen konden tevens leden van de magistraat zijn tot 1672. Zie voor de voorgeschiedenis blz.158.
5. Over de instelling: vierschaar zie: R.Fruin en H.T.Colenbrander - Geschiedenis der Staatsinstellingen in Nederland tot de val der Republiek - 's-Gravenhage 1922², blz. 119 enz., en J.Ph.de Monté ver Loren - Hoofdlijnen uit de Ontwikkeling der Rechterlijke Organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse Omwenteling - Utrecht 1967⁴, blz. 71 en 143 plus de noten 363 en 364 aldaar.
Zie ook: L.W.A.M.Lasonder - Bijdrage tot de geschiedenis van de hoge vierschaar in Zeeland - (proefschrift) Utrecht 1909.
6. J.L.van Dalen, noot 4, en wel voor de geschiedenis van de tijd omstreeks de jaarwisseling 1794/95, het 10de boek - De lotgevallen der stad - de blz. 1157, 1158, 1159 en 1162.
7. Procuratie gepasseerd 29.4.1796 voor notaris F.Pistorius te Dordrecht.
8. Gemeente-archief Dordrecht (G.A.D.), O.R.A. 842, fol 25vo en 26r. De belendingen zijn: "'t huis van de weduwe Cornelis van As aan de eene, en 't huis van Adriaan du Bois aan de andere zijde".
9. P.J.Westerdijk - Bijdrage tot de geschiedenis van de voormalige ridderhofstad HOLY onder Vlaardingens - De ridderhofstad HOLY als bron van inspiratie voor de romantische en dichterlijke geest, met genealogische gegevens betreffende W.H.Dreux, J.G.D.van Nievervaart (echtelieden) en enkele verwanten. - in: Tijd-Schrift van de Historische Vereniging Vlaardingens (T.H.V.V.), nr.6, maart 1971, blz.5-8, en nr.8, juni 1971, blz. 5-14.
10. J.L.van Dalen, noot 4, blz.1164.
11. G.A.D., O.M.A. 1075, nr.33. Getuigen: Cornelis Bax Az. en Arie van Nerum Az.
12. G.A.D., O.R.A. 843, fol. 193vo en 194r. Belendingen: "'t Manhuisstraatje aan de eene en 't Pakhuis van Pieter Giltay aan de andere zijde".
13. G.A.D., O.R.A. 844, fol.37vo en 38r. In de akte wordt geen datum vermeld, doch de erop volgende akte, op fol.38r dus, is gedateerd 20.4.1804. De belendingen van het aangekochte en de verdere gegevens luiden: "Een Tuin daarover, get:A 235: in de Houtthuinen binnen deze stad, belend 't huis van den koper aan de eene, en de Vleeschhouwersstraat aan de andere zijde en den Tuin belend met het Erf van gemelde Koper aan de eene, en 't huis van Gerardus Halvenaer aan de andere zijde; als mede een Pakhuis met bovenwoning, in de Vleeschhouwersstraat, belend met het Huis van Willem Horstman aan de ene, en dat van Jan Velt aan de andere zijde, get: A 230...".
- 13a. Th.F.J.A.Dolk - Inventaris van het oud-archief van het Hooogheemraadschap Delfland, 1319-1853 - 's-Gravenhage 1940, blz.234, nr.2886/1 de missive van Pieter aan de koning in ekstraktvorm, 4 blz., en 2886/2 de puntsgewijze, uitvoerige becommentariëring van het ekstrakt van de missive, besloten met het, afwijzende eindoordeel, 7 blz."

14. J.L.van Dalen, noot 4, blz.1165.
15. J.L.van Dalen, noot 4, blz. 237 en 238.
16. Gemeente-archief Breda, notariële protocollen F.A.de la Rivière, N.1355, akte nr.53.
17. J.L.van Dalen, noot 4, blz. 239 en 1168.
18. J.L.van Dalen, noot 4, blz. 1171.
19. Y.Schmitz - Willem I, Koning van Noord en Zuid - Hasselt 1966, blz.38 en noot 12 aldaar.
20. J.L.van Dalen, noot 4, blz. 241, 1175 en 1185.
21. Y.Schmitz, noot 19, blz. 39 en 40, benevens 79 en 80.
22. G.A.D., Inv.Kerlvoogdij nr.539/D. 143.
23. G.A.D., verzameling Dordracum Illustratum, nrs. 2813 en 2814 voor het jaar 1808, resp. sepiatekening en lithografie, zie de afbeelding.
24. Aldus de beschrijving op de fiche berustend bij het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, genummerd: IT, overeenkomstig de wapenkaart van de Court van Heeckelingen. De tevens daarop voorkomende aantekening dat Pieter de Heere van Holy in 1803 Raad van Dordrecht is moet op een verschrijving berusten voor 1808.
25. Aldus de beschrijvende fiche zie noot 24, genummerd I^m, overeenkomstig: Armorial Général par J.B.Rietstap - Gouda 1884, of een der diverse herdrukken, o.a. Berlijn 1934.
26. Aldus de beschrijvende fiches zie noot 24, genummerd I^m en 10^k, beide overeenkomstig het reeds vermelde Armorial Général.
Zie ook: De Navorscher 1893, blz. 497.
De fiche genummerd 21^f laat het wapen van Jan de Heere, 1704 beleder van het Vettewariërgilde te Middelburg, zien, doch daarbij is het veld onder het schildhoofd, van keel met gouden achtpuntige ster, van lazuur. Wapen in het Wapenboek van boven genoemd gilde ten stadhuize te Middelburg.
27. G.A.D., Gemeente-Archief 1813-1851, inv.nr.610/43, NG.bij W.H.Dreux als geb. datum die van zijn 2de vrouw (2431773)!
Zie voor Willem Hendrik Dreux uitgebreid: T.H.V.V., nr.8, juni 1971, blz. 9 en 10.
28. In het bezit van mej.W.A.H.Crol, o.a. archivaris van het Hoogheemraadschap Schieland en beheerster van de kollektie Stichting Atlas van Stolk te Rotterdam; zo tragisch in 1973, bij een auto-ongeluk vlak bij haar woonplaats Schoonhoven, omgekomen.
Voor het overlijden van J.G.D.van Nievervaart zie ook: De Dordrechtse Courant van 2.11.1858, nr.131.

III. Pieter de Heere en HOLY.

Toen Pieter de Heere in 1802 de ridderhofstad HOLY kocht was hij hierdoor de tweede eigenaar en bezitter, de eerste was Nicolaes Daniël de Hoest, die het goed verwierf en die niet verwant was aan de eeuwen bestrijkende reeks van geparenteerde eigenaren en bezitters welke HOLY tot 1756 bezat 1).

Beschrijving: de ridderhofstad HOLY was gelegen onder Vlaardingen en wel in de Holiërhoekse Polder aan de oostzijde van de Holyweg en ressorteerde bestuurlijk en gerechtelijk tot 1941 onder Vlaardinger-Ambacht.

In de middeleeuwen bestond HOLY uit een woontoren met daarbij gelegen boerenbedrijf benevens landerijen gelegen in de Holiërhoekse Polder en Broekpolder.

HOLY was een van de centra van ontginning ten zuiden en oosten van de toenmalige bedijking van de Holiërhoekse Polder, tot voor kort gevormd door de Holyweg en de Woudweg in het westen en noorden alsmede de Harreweg en de Kethelweg in het oosten en zuiden.2).

De eigenaren en bezitters boerden tot aan het eind van de 16de eeuw veelal zelf. Daar kwam met het begin van de 17de eeuw verandering in, want toen kwam HOLY in het bezit van enkele rechtsgeleerden, representanten van de z.g. nieuwe rijkdom, die het als buitenverblijf gingen gebruiken; het boerenbedrijf werd gewoon door een pachtboer voortgezet.

Vanaf die tijd dateren de verfraaiingen aan de buitenplaats, zoals de wapenstein welke thans ingemetseld is in een zitpartij in het rozarium aan de Holysingel te Vlaardingen, de siertuin, het inrijhek van 1735 dat thans de toegang vormt tot

genoemd rozarium, een theekoepel enz. In 1860 is na de dood van de laatste notabele bezitter, douarière J.G.D.Dreux-van Nievervaart, de buitenplaats gesloopt op het inrijhek en de boerderij met "heerenwoning" na. De plaats van de ridderhofstad HOLY heeft een zo goed als gehele gedaanteverwisseling ondergaan door de realisering van de vlaardingse stadswijk Holy in het begin van de zestiger jaren. In 1964 was alles verdwenen en deels opgeslagen in afwachting van reconstructie. 3)

Toponymie: De naam HOLY is het resultaat van een eeuwen durend rijpings- en vereenvoudigingsproces van de naam van een geslacht grondbezitters die reeds voorkomt in akten uit de tweede helft van de 13de eeuw; precieser, in 1282 is er melding van een "Didderick har Reinerts-zoon van Hoiliede in Vlaerdingerambacht" 4).

In die tijd waren merendeels de voornamen gangbaar met daarachter veelal de eerste voornaam van de vader.

Voor ons gevoel dus geen echte achternaam of geslachtsnaam. Er waren zeker wel personen met een achternaam of geslachtsnaam en die naam kon aan vele zaken ontleend zijn: een plaatsnaam, de naam van een dijk, een stuk land, een provincie-naam, een beroep, een gebruiksvoorwerp enz.

Zij die zoeken naar de herkomst van namen bedrijven toponymie, naamsverklaring. Bij naamsverklaring is het lang niet altijd het geval dat één uitleg voldoet. Soms schijnen meerdere verklaringen bevredigend; bij HOYLEDE is dat o.a. het geval.

Het is daarom zaak de verschillende schrijfwijzen van een bepaalde naam te verzamelen, want daarmee krijgen we vaak een vingervijzing naar de meest logische verklaring.

Op het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage berusten akten met de volgende data en schrijfwijzen en hierbij vermelden we tevens de schrijfwijzen van de polder Holiërhoek een enkele maal: 1327-Hoylede; 1375-Hoelyde; 1393-Hoelyde en Hoelyederhoeck; 1441-Hoeleyde en Hoelyerhoecke; 1444-Hoelyde en 1445-Hoelyde en Hoelyede, benevens Hoelyerhoeck 5).

In het archief van het geslacht Van Wassenaar te Twickel: 1404-Hoylede en Hoylierhoeeyck en 1426-Hoyliede. 6)

Tenslotte nog in enkele verzamelwerken de volgende schrijfwijzen: 1269-Hoylede; 1281 en 1284-Hoiliede; ca. 1285-Hoghelede; ca. 1287-Hoelede; 1305 en 1306-Haylede; 1488-Heylide en 1508-Hylide. 7)

We kunnen thans een viertal naamsverklaringen naar voren brengen:

1. HOYLEDE of HOLY = hoge leede; 2. HOYLEDE of HOLY = hooi leede; 3. HOYLEDE of HOLY = hoog gelegen en 4. HOYLEDE of HOLY = bochtige leede of: in een hoek of bocht liggende leede.

In de diverse gezaghebbende werken 8) die naams- en/of woordverklaringen (resp. de terreinen der toponymie en etymologie) bevatten, komen we bovenstaande uitleggingen tegen.

N.a.v. 1: daar een waternaam over kan gaan op de grond is deze verklaring: HOLY = leede of watering die door hoog gelegen land stroomt, zeer akseptabel.

n.a.v. 2: zo zien we bij J.de Vries als verklaring van de naam HOLY = hooi-leede, water waarover hooi vervoerd werd; eveneens bij G.Karsten. M.Schönfeld ziet in HOLY ook hooi-leede, en wel o.a. naar aanleiding van de schrijfwijze 1327: Hoylede. Bezwaar: er zijn erg veel vormen waar hooi zonder -i- voorkomt, terwijl in de middeleeuwen hooi altijd met -i- of -y- geschreven werd.

n.a.v. 3: de plaatselijke historicus en publicist A.Bijl HZ. staat uitleg nr.3 voor, evenals wijlen de oud-gemeente-archivaris H.C.Sigal en de oud-sekretaris van de Holiërhoekse Polder notaris A.Knottenbelt dat deden.

n.a.v. 4: hierbij gaan we uit van een woord "ho" waar onder bepaalde omstandigheden een -i- of -y- achter kwam. Het stamwoord hiervoor kan zijn het oudgermaanse woord "hanlu" dat zoveel als gaffel, hoek, wig betekend

heeft; de benaming "Holiërhoek" is dan een onbegrepen samentrekking, die vaker geschiedt. Het oudengels kent ook het woord "hoh", als vooruitstekend stuk land. In verschillende skandinavische dialecten komen woorden voor met "ha" of "ho" die een bocht b.v. in een rivier aanduiden. Naar de vorm van het water dat langs HOLY liep is goed aan "bochtig" te denken. Toegegeven hierbij is dat het konstruktiewerk betreft. Ook hier is dus de waternaam overgegaan op de grond.

Bij naamsverklaren doen we er goed aan juist de geografische omgeving in de gaten te houden. De meest logisch voorkomende verklaringen lijken mij die onder de nrs. 1 en 3, dus die Van Hoylede's waren personen wonend bij de watering die door hooggelegen land stroomde resp. wonend op hooggelegen land. Verklaring nr. 2 lijkt het minst juist, omdat het hooi per as vervoerd zal zijn naar de resp. boerderijen. De watertjes en sloten in de Holiërhoekse Polder leenden zich moeilijk tot vervoer per vaartuig; te smal en teveel obstakels (vervalschotten). Inderdaad ligt het land rondom de woonplaats van het geslacht van Hoylede hoog in vgl. met het overige polderland.

Wapen: Het wapen van de ridderhofstad HOLY, zoals dat o.a. voorkomt op het inrijke van HOLY 9), komt voor wat de heraldische onderverdeling betreft overeen met dat van het geslacht Van Heemstede.

De blazoenering van het wapen van HOLY is: een vrijkwartier van keel op een schild van zilver, het schild beladen met 7 meertjes of merletten van keel, zoomsgewijs geplaatst. De heren van Heemstede voerden een wapen met van dezelfde samenstelling, alleen het schild is daar van goud.

De overeenkomst is reeds gesignaleerd door Mr. Simon van Leeuwen, in de tweede helft van de 17de eeuw dus 10) en ook diverse auteurs van later datum hebben enige aandacht daaraan besteed 11).

Tot op heden is het nog niet mogen gelukken eksakt het genealogische verband tussen beide geslachten vast te leggen en het is zelfs de vraag of dat ooit zal geschieden.

Leenroerigheid: De ridderhofstad HOLY was sedert 1375 leenroerig, voor een gedeelte althans, aan het huis Mathenesse en sedert 1404 voor een ander deel aan het huis Van Wassenaar 12).

De leenroerigheid aan Mathenesse eindigde in 1688, toen werden nl. de goederen van Mathenesse aangekocht door het stadsbestuur van Schiedam 13). De verlijen lopen dan via deze rechtspersoon tot in het eind van de 18de eeuw. De figuur was toen zo, dat het stadsbestuur een stadhouder koöpteerde. Voor wat HOLY betreft komt de laatste handeling voor op 8.3.1765 toen Dr. Joan Le Roy, oud-burgemeester en raad van Schiedam, stadhouder was 14).

Het leenverband met de Van Wassenaars verdwijnt in de tweede helft van de 17de eeuw en komt voor het laatst ter sprake in 1667. De eerste stappen hiertoe werden gezet door Joan Basius als deze in 1629 van Frederik Hendrik toestemming krijgt om zijn leengoed in allodiale eigendom te houden onder bepaalde voorwaarden 15).

Zelf voerde HOLY een leenkamer met 4 achterlenen 16), welke waren gelegen in de Broekpolder, te weten de Laencamp en de Koycamp, en de Steeckelcamp, in twee delen voor een tijd, alsmede in de Holiërhoekse Polder, te weten de Greijnse. De Laencamp en de Koycamp lagen aan weerszijden van de Broekweg en vormden een achterleen van 4 morgen min een $\frac{1}{2}$ hond. De Laencamp zal zijn naam te danken gehad hebben aan de "laen" = Broekweg en op dat stuk grond stond een woning, terwijl de Koycamp een vogelkooi herbergde.

De Steeckelcamp viel uiteen in twee stukken land, die tot 1612 apart in leen uitgegeven werden, een noordelijk en een zuidelijk stuk, welke samen groot waren 4 morgen.

De Greijnse, ook wel Grijnte en Grientie genoemd, was een perceel land gelegen aan de Woudweg, waar veel riet groeide, natte grond dus, en was groot $1\frac{1}{2}$ morgen. De achterleenregisters van HOLY geven zelf diverse inventarissen van deze achterlenen 17).

Het opmerken waard is het feit, dat met de Franse Revolutie het leenverband officieel verdwijnt. Dit houdt in de praktijk blijkbaar nog wel in, dat financiële handelingen t.a.v. de voormalige achterlenen nog opgetekend worden in de registers van de "Lenen der Heerlijkheid en Huize van Holy".

Volgens een aantekening in een stuk van 7.2.1805 waren de Laencamp en de Koycamp, eens een achterleen, sedert 7.5.1799 allodiale goederen geworden, die echter belast of bezwaard konden worden. Dit zien we in de genoemde registers dan ook een enkele maal voorkomen. Eerst in 1805 18) als Pieter de Blois een schuld aan Ary de Blois bevestigd voor schout en schepenen van Vlaardinger-Ambacht en deze verzekert op een partij wei- en hooiland, in twee kampen in de Broekpolder.

Een andere maal in 1808 19) wanneer Jan van Breenen het oude achterleen de Greyense verkoopt aan Leendert Kleywegt.

Grondbezit: de verschillende inventarisnummers van het archief van Holy geven over de jaren 1802-1810 de handelingen in onroerend goed en anderszins te zien toen Pieter de Heere eigenaar van HOLY was.

De stukken van 1802 20) daarover gaan op één na over de verkoop van de ridderhofstad HOLY uit de boedel van Nicolaes Daniël de Hoest, en geven dus een fraaie opsomming van het totale bezit in die tijd.

De uitzondering vormt een stuk over de aankoop van 4 morgen teelland in de Holiërhoekse Polder, van Adriaen de Jongh uit Maassluis.

In 1803 doet Pieter afstand van het overpad, dat hij wegens de eigendom van de "heerlijkheid en hofstad" (heerlijkheid juridisch volgens mij ten onrechte dus) HOLY had, over 4 morgen land van ouds genaamd de Holyvetweide, eigendom van Alovijn van der Werf, en gelegen tegen diens woning genaamd Werflust. Pieter mag daarentegen zijn bomen aan de Holyweg in het zuiden en westen voor de woning Holy onbelemmerd laten groeien; Van der Werf had nl. enige overlast van dat onbelemmerd groeien gehad op zijn stuk land dat ervoor lag 21).

In 1804 22) koopt Pieter eerst van de ervan van Maria Jacobsdr. van Schie een woning met ca. 1 morgen en 3 hond land in de Holiërhoekse Polder. Verder verwerft hij van notaris Jonathan Baak uit Amsterdam een stuk weiland van 4 morgen en 300 roeden, genaamd de Wassenaarskamp, gelegen aan de Kethelweg.

In 1808 23) koopt Pieter wederom een stuk grond en wel van Huybregt Jan Hoogwegt te Vlaardinger-Ambacht. Het is een perceel wei- en hooiland van 4 morgen, gelegen in de Holiërhoekse Polder.

In 1809 24) zien we Pieter in de slag om een partij wei- of hooiland van 3 morgen te kopen in de Holiërhoekse Polder. De transportakte is van 1810 25) en de verkoperspartij is Kaatje Maarleveld en de ervan van wijlen Huibregt Maarleveld.

Besluit: tot besluit van dit hoofdstukje wil ik o.a. nog iets zeggen over een aspect van de verhouding van Pieter de Heere van Holy en het Hoogheemraadschap van Delfland. Dat is dan het onderhoud van de Holyweg, "gelegen onder de Heerlijkheden Zouteveen en Vlaardinger-Ambacht", ten aanzien waarvan Pieter de Heere, aan de ene kant en enige eigenaren van landerijen gelegen onder Zouteveen en Vlaardinger-Ambacht aan de andere kant, een kontrakt aangaat in 1810 26), tevens bekrachtigd met de goedkeuring van de hoogheemraden van Delfland, waarbij de heer van Holy dit gedeelte van de Holyweg vanaf het bruggetje (over de Vlaarding) nabij de herberg Emmaus tot aan het hek of de oprij van de hofstad HOLY, zijnde een lengte van 160 roeden, zal doen beleggen met koolgruis ter dikte van 10 duimen en ter breedte van 10 rijnlandse voeten.

Dit gold dus voor Pieter de Heere en diens nakomelingen, zodat er sprake was van "ten eeuwigen dagen alzo onderhouden", terwijl tevens daar nog bij kwam het bloeten en sloten der kanten plus het zuiveren van het water, aan weerszijden, van kroos.

De andere kontraktanten zullen daartoe aan Pieter jaarlijks op de 1ste juli bijdragen 4 stuivers voor iedere roede lengte welke hun hoefslagen op vermeld gedeelte weg zou uitmaken, en tevens zorgdragen voor het omhakken van het houtgewas aan de Holyweg en het afvoeren daarvan, mits dat men het omgehakte door nieuwe aanplant zou vervangen.

Tenslotte weten we nog enkele namen van personen die op HOLY werkzaam waren 27): Dirk Kloosterman, tuinman; Pietje Schruijer, schoonmaakster; Maria van den

Boogaard, huisvrouw van Huibert van Dijk, schoonmaakster, en Geertruida Boeje, weduwe van Ary in 't Veldt, bouwvrouw, wonende op Holy. Ook weten we van: "de oude weduwe Post, wonende in het huisje achter Holy".

Noten bij: Pieter de Heere en HOLY.

1. A.Bijl Mz. - De voormalige heerlijkheid Holy in Vlaardingen-Ambacht - Vlaardingen 1968, de tabellen I en II, blz. 53 en 54.
2. C.Hoek - Twee middeleeuwse hofsteden in Vlaardingerambacht - in: Rapport betreffende de werkzaamheden verricht door de afdeling Oudheidkundig onderzoek van de Dienst Gemeentewerken Rotterdam gedurende het vierde kwartaal van 1967, blz. 29-32, met name blz. 31 en 32 en de daarbij behorende kaarten I en II tussen voornoemde bladzijden.
3. C.Hoek - Rapport betreffende de werkzaamheden verricht in het derde kwartaal van 1965 door de afdeling Oudheidkundig Onderzoek van de Dienst van Gemeentewerken Rotterdam, blz. 2 enz. onder het hoofd: Vlaardingen; met illustraties. Hier dus een verslag van de resultaten van de opgravingscampagne van de woontoren (motte-kasteel type) van HOLY. Vgl. tevens noot 9.
4. Zie: Gemeente-archief Vlaardingen (G.A.V.), Archief Holy, inv.nr.14 waar een ekstrakt voorkomt dat laat zien dat Didderick 60 morgen land in Vlaardinger-Ambacht heeft.
Vgl.: C.Hoek, noot 2, blz. 23, 24, 25, 26 en 29.
W.A.Beelaerts van Blokland - Bijdragen tot de geschiedenis van Hillegersberg - in: Ned.Leeuw 1921, blz. 164.
5. Resp.: A.R.A. orig. charter Grafelijkheid d.d. 26.7.1327; A.R.A. aanw. 1898, IV, nr.3, blz. 1, d.d. 9.1.1375; A.R.A. aanw. 1898, IV, nr. 3, blz. 2, d.d. 16.9.1394; A.R.A. aanw. 1898, IV, nr. 3, blz. 6, d.d. 3.4.1441; A.R.A. aanw. 1898, IV, nr. 3, blz. 7, d.d. 18.7.1444 en A.R.A. aanw. 1898, IV, nr. 3, blz.7 vso, d.d. 2.1.1445.
6. Resp.: Leenregister van Wassenaar, A., fol. 13 vso, d.d. 12.8.1404 en idem fol.44, d.d. 27.5.1426.
7. Resp.: Oorkondenboek van Holland en Zeeland - Amsterdam, enz. 1866-1901 (bew. door L.Ph.C.van den Bergh met supplement door J.de Fremery) II. 190 voor 1269; Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap 1901, blz.222 voor 1281 en 1284; Idem blz. 225 voor ca. 1285; Idem blz. 142 voor ca.1287; Rekeningen Holland en Zeeland, dl.I, blz.15 voor 1305 en 1306; Berigten Historisch Genootschap 1850, blz. 114 voor 1488 en Idem voor 1508.
8. J.de Vries - Woordenboek der Noord-, en Zuidnederlandse plaatsnamen - Utrecht/Antwerpen 1962.
M.Schönfeld- Nederlandse Waternamen - (Bijdr. en Med. der Naamkunde-comm. v.d.Kon. Ned.Akad.v.Wetensch. te Amsterdam, VI) Amsterdam 1955.
G.Karsten - Noordhollandse Plaatsnamen - Amsterdam 1960.
Zie voor de bewuste leede: C.Hoek, noot 2.
9. P.J.Westerdijk en J.Fox - Het inrijhek van de Ridderhofstad Holy - in: Holland, 1ste jrg., nr.3, juni 1969, blz.66-69, geïllustreerd.
Hetzelfde onderwerp wat wijldopiger: P.J.Westerdijk - Bijdrage tot de geschiedenis van de voormalige ridderhofstad "HOLY" onder Vlaardingen: Het inrijhek van HOLY - de wapens - in: T.H.V.V., nr.4, sept. 1970, blz.3-7; geïllustreerd.
10. S.van Leeuwen - Batavia Illustrata - 's-Gravenhage 1685, dl.I, hfst.XII, blz. 1016.
11. W.A.Beelaerts van Blokland - De toren van Holy in Vlaardinger Ambacht en het geslacht Muys van Holy - in: De Navorscher 1915, blz.441-445 en 506-520; in het begin van de studie dus.
A.Bijl Mz., - De voormalige heerlijkheid Holy in Vlaardinger-Ambacht - in; Jaarboek 1965 van het Centraal Bureau voor Genealogie, dl.XIX, blz.199 enz., alsmede de aparte overdruk blz.1 en noot 1 aldaar en tenslotte in: De voormalige heerlijkheid Holy in Vlaardingen-Ambacht - Vlaardingen 1968, blz.5.
C.Hoek, noot 2, blz. 32 en 33 (vgl. ook blz.21) en tevens in: Jaarboek C.B.v.G. 1968, dl. XXII, blz.159.
P.J.Westerdijk en J.Fox, noot 9, blz. 66 en noot 5 aldaar.
P.J.Westerdijk, noot 9, blz. 4 en noot 8 aldaar.

12. Gemeente-archief Schiedam (G.A.S.) - Rechterlijk archief, inv.nr.1104 (leenregister Matenesse) fol. 1, d.d. 8.1.1375.
Leenregister van Wassenaar, A.fol. 13 vso, d.d. 12.8.1404.
13. De bouwvallen van het Huis te Riviere met enkele daaraan klevende landen, benevens de heerlijkheden van Oud- en Nieuw Matenesse werden op 22.1.1688 openbaar te Delft verkocht en voor f. 13.400,00 toegewezen aan Schiedam. J.J.de Geer - Proeve eener geschiedenis van het geslacht en de goederen der Heren van Matenesse - in: Berichten Historisch Genootschap, 3^e, 1850, blz. 44-129, en: (G.R.van Kinschot) - Beschrijving der stad Oudewater, Delft 1747, blz. 15.
14. Vgl. J.H.Brakke en C.Hoek - Repertorium op de lenen van Matenesse 1344-1798 -, in: Jaarboek van de Zuid-Hollandse Vereniging voor Genealogie, 1956, blz. 30-76.
15. G.A.V., archief Holy, inv.nr.12: de stukken d.d. 20.4.1623; 6.3.1629; 15.3.1646; 16.10.1666; 22.1.1667 (ten onrechte, tevens 28.7.1667) en 20.5.1667. Vgl. over het algemeen worden van de z.g. vrije grondeigendom: M.J.Boeren-donk - Landgebruik en Landwaarde - Gorinchem 1960, blz. 259.
16. G.A.V., archief Holy, inv.nr.10-13: Leenregisters betrekking hebbende op de goederen van Holy, 1578-1808 & z.j. Het afschriften van retro-acta. 4 delen; 10: 1578-1602; 11: 1659-1808; 12: 1673-z.j.; 13: 1687-1793. Zie voor achterlenen Bakhuizen van den Brink, noot 14, hfst.I.
Verder inv. nr. 14: Bijlagen der leenregisters, 1610-1748 en z.j., in omslag.
17. Zie b.v. G.A.V., archief Holy, inv.nr. 11, d.d. 21.2.1710.
Voor een kort overzicht der beleningen zie: C.Hoek - Een miniatuur leenkamer - in: Ons Voorgeslacht, 1959, jrg.14, nr.77, juli/aug., blz. 68-75.
18. G.A.V., archief Holy, inv.nr.11, d.d. 7.2.1805: Dordrecht; schuldbrief door de sekretaris van Vlaardinger-Ambacht ter registratie gezonden = brief d.d. 15.12.1804 betreffende Pieter de Blois voor schout en schepenen van Vlaardinger-Ambacht, welke bekennt schuldig te zijn aan Ary de Blois, bouwman onder Zouteveen f.300 en 20 stuivers tegen f. 6 van 't honderd 's jaars. Ge-registreerd in het register van de lenen der heerlijkheid en huize van Holy, fol. 43 en 44.
Zie ook: C.Hoek, noot 17 betr. Laen- en Koykamp 1804. Idem inv. nr.11 bovenstaand, d.d. 18.9.1806: Dordrecht; opneming in boven vermeld register van de betalingskwitantie d.d. 19.3.1806, ingeschreven ter sekretarie van Vlaardinger-Ambacht op 22.5.1806.
19. Idem noot 18, d.d. 21.7.1808: Dordrecht; registratie in voornoemd register op fol. 44 en 45 van de transportbrief achterleen de Grijnse van Jan van Breenen op Leendert Kleywegt d.d. 21.3.1808 voor schout en schepenen van Vlaardinger-Ambacht.
Zie ook: C.Hoek, noot 18, betr. de Greijnse 21.3.1808.
20. G.A.V., archief Holy, inv.nr.15, d.d. 13.4.1802: Maassluis, voor notaris Anth. Bax, koopkonditiën van HOLY plus twee maal 9 morgen weiland door Pieter de Heere van Holy plus omschrijving der percelen; voor f.15.050,00 bij afslag; ingezet voor f. 28.000,00; borgen Pieters moeder (al weduwe) en A. van Tilburg.
Idem inv.nr.28; d.d. 13.5.1802: J.L.van Waning, sekretaris van Vlaardinger-Ambacht ontvangt van Pieter de Heere f.762, 10. 00. voor pondgels wegens het bovenstaande.
Idem inv. nr. 9; d.d. 4.8.1802: Transportakte van Holy uit de boedel van N.D. de Hoest, n.a.v. het proces-verbaal van de publieke verkoping op 9.4.1802; transportakte te Vlaardinger-Ambacht.
Idem; d.d. 20.11.1802: Vlaardinger-Ambacht, transportakte van 4 morgen teel-land van Adriaen de Jongh te Maassluis aan Pieter de Heere van Holy.
21. Idem noot 18, inv.nr.9, d.d. 28.4.1803: Vlaardinger-Ambacht; kontrakt tus-sen Alewijn van der Werf te Vlaardingen en Pieter de Heere van Holy waarbij de laatste afstand doet van het overpad aan de eerste over 4 morgen land, de z.g. Holyvetweide. Van der Werf mocht voortaan ook per schip goederen aanvoeren op zijn woning Werflust.
Zie voor het gewoonterecht en regeling door keuren bij geschillen: A.Knot-tenbelt - Geschiedenis van een Polder in het Hoogheemraadschap van Delf-land - Vlaardingen 1920, blz. 122-123.

22. Idem noot 18, inv.nr. 9, d.d. 1.3.1804: Vlaardinger-Ambacht; transportakte door de ervan van wijlen Maria Jacobsdr. van Schie, weduwe van Jan Roderijs, aan Pieter de Heere van Holy van een woning met ca. 1 morgen en 3 hond land in de Holiërhoekse Polder.
Verder d.d. 1.3.1804, transportakte door Jonathan Baak te Amsterdam aan Pieter de Heere van Holy van 4 morgen en 300 roeden weiland genaamd de Wassenaarskamp, gelegen aan de Kethelweg onder Vlaardinger-Ambacht.
23. Idem noot 18, inv.nr.9, d.d. 2.5.1808: Vlaardinger-Ambacht; transportakte door Huybregt Jan Hoogwegt aan Pieter de Heere van Holy van een stuk weien hooiland van 4 morgen in de Holiërhoekse Polder onder Vlaardinger-Ambacht.
G.A.V., archief Holy, inv.nr.11, d.d. 21.7.1808: Dordrecht; als noot 19.
24. G.A.V., archief Holy, inv.nr.17, d.d. 20.12.1808: Vlaardinger-Ambacht; koopkonditiën en transportakte van 3 morgen land genaamd het Blokweer in de Holiërhoekse Polder. Koper Pieter de Heere van Holy voor f.1200.
25. Idem noot 24, inv.nr.9, d.d. 11.4.1810: Vlaardinger-Ambacht; transportakte van het Blokweer van Kaatje Maarleveld en de ervan Huibregt Maarleveld aan Pieter de Heere van Holy, n.a.v. de Konditiën van publieke verkoop d.d. 20.12.1809.
26. Idem noot 25, d.d. 8.8.1810 en idem inv.nr.32, d.d. 8.8.1810. Akte van overeenkomst tussen de heer van Holy en gehoefslaagden op de Holiërhoekseweg terzake van het onderhoud van deze weg welke op de 23 van de oogstmaand (23.8.) 1810 door de hoogheemraden van Delfland goedgekeurd werd. Schouw zou gedaan worden door schout en gerecht van Vlaardinger-Ambacht. De gehoefslaagden waren: Ary Maarleveld, Hendrik Velde (wonende te Amsterdam), Adrianus van den Ham, Engel Zijdenbos, Dirk Roghaer, Jan van der Kooy en Jan de Willigen.
Vgl. Th.F.J.A.Dolk - Inventaris van het oud-archief van het Hoogheemraadschap Delfland, 1319-1853 - 's-Gravenhage 1940, blz.316, nr.3818: Overeenkomst tusschen den heer van Holy en de gehoefslaagden in den Holiërhoek-schen weg over het bekoolgruizen van dezen weg. Met bijlagen. 1810. (1 dossier)."
27. Zie test. J.G.D.Dreux- van Nievervaart d.d. 27.2.1858 en de toevoeging (art.39) betr. de herroeping van een gedeelte van de bepalingen bij het legaat aan Dirk Kloosterman, d.d. 13.10.1858.
Omdat de overgrootvader van mej. W.A.H.Crol (zie noot 28 hfst.II), Johannes Baptista Crol door J.G.D.Dreux-van Nievervaart benoemd was als een van de vier executeurs-testamentair is het testament en de boedelbeschrijving in haar familie-archief terecht gekomen.

REGISTER OP ENKELE ONDERWERPEN EN VERWIJZINGEN.

Archeologie: 105, 154, 160, 167, 172.
Architectuur: 49, 50, 56, 82, 84, 85, 130, 132, 143, 163, 173, 176, 180, 183,
185, 187, 188, 192, 193, 195, 204.
Bueren, van; Bartholomeus: 71, 203.
Callenburg: 27, 29.
Cornelis Adriaensz., Ds., eerste Herv. predikant te Maassluis: 52, 53, 54.
Correctie Juliaanse-kalender: 113.
Drevon, de; nalatenschap: 161.
Firma H. Maarleveld: 142b, 144, 145, 151, 159.
Folklore: 2, 40c, 81, 85, 103, 110, 127, 128, 148.
Genealogie en Heraldiek: 19b, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 34, 35, 41, 42,
43, 45, 46, 48, 49, 51, 58, 63, 78, 79, 86, 87, 91,
98, 100, 107, 124b, 126, 129, 131, 153, 178, 181,
184, 189, 190, 191, 193, 196, 198, 200.
Grauwe zusters: 197, 201.
Grote Kerke Vlaardingen: 173.
Het Huis met de Beelden: 82, 183.
Holy: 16, 102, 182, 194.
Illustraties: 3, 4, 7, 8, 16, 17, 18, 19b, 21, 25, 29, 30, 31, 33, 35, 39, 50,
56, 57, 58, 60, 64, 73, 77, 82, 84, 87, 88, 104, 108, 111, 114,
130, 132, 133, 134, 142b, 146, 149, 157, 158, 166b, 167, 169,
172b, 173, 174b, 175, 176, 177, 180, 183, 185, 198, 199, 202, 203.
Kerk Schiedam: 25, 36.
Lely, Ir.: 70, 75.
Merkwaardige historiën in en om Vlaardingen: 10, 11, 12, 13.
Naamlijsten predikanten: 23, 34.
Opschriften: 22, 36, 108, 126.
Oude Haven: 146, 169, 186, 195.
Oudheid van Vlaardingen: 55, 60.
Rozenburg: 149, 177.
Scheepstypen: 90, 114, 119.
Sigal, M.C.: 68, 69, 72, 179.
Sint Willebrordshuisje: 77, 80, 199, 202.
Spoken en heksen in en om Vlaardingen: 6, 9.
Stadskorenmolens: 84, 85, 132.
Stadswapen, vlag en zegels van Vlaardingen: 190, 191.
Toponymie: 125.
Visserij: 5, 17, 18, 30, 31, 38, 59, 61, 133, 134.
Vlaardingse kunstenaars: 106, 155, 168.
Walvisvaart: 8, 15, 166.
't Woud: 19, 22, 23, 37, 88, 89, 112.
Zeevaart: 2, 28, 65, 66, 67, 74, 76, 100, 153, 156, 158.

INHOUDSOPGAVE.

Inleiding	10.
Gebruikte afkortingen en enige toelichting op de periodieken	11.
Lijst enz.	12.
Register op enkele onderwerpen en verwijzingen	23.
Inhoudsopgave	23.

10-2-1974

Openstelling bibliotheek en dokumentatie voor het publiek

De Afd. Bibliotheek en Dokumentatie van het Visserijmuseum is toegankelijk voor museumbezoekers van maandag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op de eerste dinsdagavond van de maand van 19.30 tot 22.30 uur (dan ingang Westhavenkade 54, bellen).

Van verschillende kanten is aangedrongen de afdeling in de avonden frekwenter open te stellen of op zaterdagmorgen. Een voorstel in die richting willen wij gaarne aan het museumbestuur voorleggen. Alvorens dat te doen moeten wij weten of er voldoende belangstelling bestaat en of deze belangstelling van meer dan voorbijgaande aard is. Daarom verzoeken wij belangstellenden onderstaande strook in te leveren of op te sturen vóór 1 juni 1974.

Enige informatie over de kollekties: 3100 boeken en tijdschriftjaargangen, 550 scheepsbouwkundige tekeningen, ca. 100 zeekaarten, 4100 afbeeldingen (vooral foto's), en enige honderden dia's.

Lopende tijdschriften o.a. Bijdragen en Mededelingen voor de geschiedenis der Nederlanden, Mededelingen voor Zeegeschiedenis, De Modelbouwer, De Visserijwereld, Schuttevaer, Visserij, Volkskunde, Neerlands Volksleven, Antiek, Oud-Holland, Tagrijn, Open, "rederijboekjes", etc. Verder ook oudere tijdschriften, vele bibliografieën, en woordenboeken, encyclopedieën, boeken op visserijgebied, ook Vlaardingen. Foto's van vissersschepen en Nederlandse vissersplaatsen, waaronder vele van Vlaardingen. Tenslotte een dokumentatiesysteem voor de geschiedenis en volkskunde van de Nederlandse zeevisserij (VISDOC), waarin ook vele gegevens over met name genoemde vissersschepen, personen, instellingen, verenigingen, etc.

Dr. J.P. van de Voort, dokumentalist
Janny de Ligt, bibliothecaresse

Aan Visserijmuseum
afd. Bibliotheek en Dokumentatie
Westhavenkade 53-54
Vlaardingen.

Ondergetekende (naam).....

(straat).....

(plaats).....

wenst, dat de Afd. Bibliotheek en Dokumentatie ook geopend is op:

☐ maandagavond van 19.30 - 22.30 uur

☐ dinsdagavond van 19.30 - 22.30 uur

☐ woensdagavond van 19.30 - 22.30 uur

☐ zaterdagmorgen van 10.00 - 13.00 uur

(voorkeur(en) aankruisen)

Hij/zij zal de afdeling af en toe / regelmatig bezoeken.

handtekening

.....

